

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другого (магістерського) рівня вищої освіти

**на тему: Діагностика формування кредитного портфелю банківської
установи**

Виконала:

Луговик Юлія Олександрівна
здобувач освіти спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник:

Шалигіна Ірина Валеріївна
доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

Рецензент:

Олійник Жанна Володимирівна
Завідувач ТББВ 10018/0166 Філії Сумського
обласного управління АТ «Ощадбанк»

Суми – 2023

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

фінансів, банківської справи та страхування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Затверджую:

Завідувач кафедри

М.М.Геєнко

« ____ » _____ вересня 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Луговик Юлії Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Діагностика формування кредитного портфелю банківської установи

2. База практичного дослідження:

ПАТ АКБ «Індустріалбанк»

керівник роботи **Шалигіна Ірина Валеріївна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від _____

3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи) _____

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, статутні та установчі документи

фінансова звітність банку за 2020-2022 р.р., законодавчо – нормативні акти з питань

здійснення процесів формування кредитного портфелю банку, монографії, фахові наукові

статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях за темою

дослідження

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

визначити теоретико-методичні основи формування кредитного портфелю банківської

Установи, методи проведення його діагностики;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику ПАТ АКБ «Індустріалбанк»;

провести діагностику його фінансового стану;

провести діагностику кредитного портфелю ПАТ АКБ «Індустріалбанк»;

обґрунтувати необхідність проведення заходів покращання кредитного портфелю банку;

визначити напрямки збільшення якості та доходності кредитного портфелю банку;

сформулювати висновки

6. Дата видачі завдання

« ____ » _____ 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	вересень 2022 р.	Виконано
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	жовтень - грудень 2022р.	Виконано
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	травень-липень 2023 р.	Виконано
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2023 р.	Виконано
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2023 р.	Виконано
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад – грудень 2023 р.	Виконано
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	до 01 грудня 2023 р.	Виконано
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	01-15 грудня 2023 р.	Виконано
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	до 15 грудня 2023 р.	Виконано
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	до 18 грудня 2023 р.	Виконано
11.	Захист кваліфікаційної роботи	21 грудня 2023 р.	

Здобувач освіти _____

Луговик Ю.О.

Керівник роботи _____

Шалигіна І.В.

Перевірку на автентичність проведено

Баранік Н.М.

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

Лищенко М.О.

АНОТАЦІЯ

Луговик Ю.О. Діагностика формування кредитного портфелю банківської установи

Кваліфікаційна робота ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», СНАУ, Суми. 2023 р. Рукопис.

В кваліфікаційній роботі розглянуті теоретико-методичні основи формування кредитного портфелю банківської установи та методи проведення його діагностики. Кредитний портфель – головне джерело доходу будь-якого банку, але при цьому, і найбільш ризикове. Всі основні характеристики банку (фінансові результати, ліквідність, репутація, стійкість і так далі) залежать від того, наскільки якісний і збалансований кредитний портфель, його структура та система управління. В цілому банківська система України вийшла із кризи, і навіть із збитками через війну, більшість банків все ж таки були прибутковими у 2022 році. ПАТ АКБ «Індустріалбанк» є універсальним банком, який має приватний капітал та яким надається досить широкий перелік банківських послуг як суб'єктам господарювання так і населенню. За період дослідження чистий прибуток у банку був тільки у 2021 році, а в 2020 та 2022 роках банк отримав чистий збиток, який збільшився в динаміці. Керівництвом банку розроблені та запроваджені у 2022 році заходи щодо підтримання його ліквідності, стабільності, управління кредитними і не кредитними ризиками, підтримання на належному рівні власного капіталу тощо. Основним джерелом фінансування банківської діяльності ПАТ АКБ «Індустріалбанк» є власний капітал: суми коштів, які були залучені банком від юридичних та фізичних осіб на внутрішньому та зовнішньому ринках капіталу. За період дослідження загальна сума власного капіталу банку негативно зменшилася на 21,2%. Кредитний портфель банку в звітному 2022 році складається в своїй загальній структурі із: корпоративний (приватні компанії) 95,7%, іпотечне житлове кредитування – 2,7% та споживчі кредити – 1,6%. Така тенденція в середньому зберігається протягом всього періоду дослідження. Загальна сума кредитного портфеля банку зростає на 4,9%. Збільшення загальної суми кредитів за галузями економіки було через зростання на 55,0% кредитів в управління нерухомістю, на 18,0% фізичним особам та на 19,0% у сферу інформації. Інші ж види кредитування в звітному році зазнали зменшення. Негативним є збільшення як суми непрацюючих кредитів у 2,7 разів так і їх частка на 17,6% в його кредитному портфелі. Тому проведення своєчасної оцінки банком свого кредитного ризику та за потребою здійснення виваженої їх реструктуризації є запорукою його подальшої стійкості. А подальша глибока робота з NPL буде більш ефективною вже після завершення тієї глибокої фази, яка впливає негативно. Необхідним для ПАТ АКБ «Індустріалбанк» є робота з непрацюючими кредитами на наступні 2023-2024 р.р., планові розрахунки обсягів та частки яких були представлені в роботі.

Ключові слова: банківська установа, банківське кредитування, кредитний портфель, корпоративні клієнти, непрацюючі кредити

SUMMARY

Luhovyk Yu.O. Diagnostics of the formation of the credit portfolio of a banking institution

Qualification work of the EPP "Finance, banking and insurance", specialty 072 "Finance, banking and insurance", SNAU, Sumy. 2023. Manuscript.

The qualification work considered the theoretical and methodological foundations of the formation of the credit portfolio of a banking institution and methods of its diagnosis. The loan portfolio is the main source of income for any bank, but at the same time, it is also the riskiest. All the main characteristics of the bank (financial results, liquidity, reputation, sustainability, etc.) depend on how high-quality and balanced the credit portfolio is, its structure and management system. In general, Ukraine's banking system has emerged from the crisis, and even with losses due to the war, most banks were still profitable in 2022. PAT AKB "Industrialbank" is a universal bank that has private capital and provides a fairly wide range of banking services to both business entities and the public. During the research period, the bank had a net profit only in 2021, and in 2020 and 2022, the bank received a net loss, which increased in dynamics. In 2022, the bank's management developed and implemented measures to maintain its liquidity, stability, manage credit and non-credit risks, maintain equity at an appropriate level, etc. The main source of financing the banking activities of PAT AKB "Industrialbank" is own capital: sums of funds that the bank has attracted from legal entities and individuals on the domestic and foreign capital markets. During the research period, the total amount of the bank's own capital decreased negatively by 21,2%. The bank's loan portfolio in the reporting year of 2022 consists in its general structure of: corporate (private companies) 95.7%, mortgage housing lending – 2,7% and consumer loans – 1,6%. On average, this trend persists throughout the study period. The total amount of the bank's loan portfolio grows by 4,9%. The increase in the total amount of loans by sectors of the economy was due to a 55,0% increase in loans to real estate management, 18,0% to individuals and 19,0% to the information sector. Other types of lending decreased in the reporting year. The negative is the increase of both the amount of non-performing loans by 2,7 times and their share by 17,6% in his loan portfolio. Therefore, the bank's timely assessment of its credit risk and, if necessary, the implementation of a balanced restructuring of it is a guarantee of its further stability. And further in-depth work with NPL will be more effective already after the end of the in-depth phase that has a negative impact. Working with non-performing loans for the next 2023-2024 is necessary for PAT AKB "Industrialbank", the planned calculations of volumes and shares of which were presented in the work.

Key words: banking institution, banking lending, loan portfolio, corporate clients, non-performing loans

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ ТА МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ ЙОГО ДІАГНОСТИКИ.....	10
1.1 Поняття, сутність та класифікація кредитного портфелю банку.....	10
1.2 Механізм формування та методи діагностики кредитного портфелю банку.....	13
РОЗДІЛ 2 ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК»	21
2.1 Сучасний стан банківської системи України в розрізі надання кредитних послуг банківськими установами	21
2.2 Організаційно-економічна характеристика та діагностика фінансового стану ПАТ АКБ «Індустріалбанк».....	26
2.3 Діагностика кредитного портфелю банку.....	40
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ТА ДОХОДНОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК».....	50
3.1 Оцінка якості кредитного портфелю банку за корпоративними клієнтами.....	50
3.2 Напрямки збільшення якості та доходності кредитного портфелю АКБ «Індустріалбанк»	61
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	76
Додаток А. Звіт про фінансовий стан ПАТ АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022р.р.	
Додаток Б. Звіт про прибуток або збиток ПАТ АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022р.р.	
Додаток В. Кредити та аванси клієнтам ПАТ АКБ «Індустріалбанк за 2020-2022 р.р.	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Основним видом діяльності будь-якої банківської установи є кредитування, яке дає можливість отримувати банкам доходи за умови правильної та раціональної кредитної політики. Ефективність проведених кредитних операцій залежить від якості сформованого кредитного портфеля. У поточних умовах діяльності банківських установ якість кредитного портфеля стає провідним фактором для успішного банку як комерційної організації. У той же час аналіз тенденцій банківського кредитування показав, що більшість банків в сучасних умовах для підтримки своєї конкурентоспроможності продовжують збільшувати обсяги виданих кредитів, зберігається ризик їх неповернення. Тому збільшення доходності та якості кредитного портфеля забезпечує компроміс прибутковості, ліквідності та прийнятності для банку кредитного ризику.

Актуальність обраної теми дослідження полягає у самій проблематиці формування кредитного портфелю банку в розрізі процесів банківського кредитування. З огляду на негативний вплив на діяльність вітчизняних банків, наслідків економічної кризи особлива увага приділяється погіршенню якості їх кредитних портфелів. Збільшення співвідношення проблемної заборгованості в структурі кредитних портфелів банків призводить до збиткового фінансового результату та зменшення капіталізації банківських установ.

Цій проблемі приділяється значна увага в колі наукових інтересів спільноти вітчизняних і закордонних вчених. Зокрема, з'ясуванню економічного змісту кредиту, особливостей і класифікації банківського кредитування, формуванню та управлінню кредитним портфелем, кредитній політиці банку присвячені дослідження Артем'євої І. О., Бондарчук І. С., Мельничук І. Н., Великого Ю.В., Островської, К. Степаненко, Харченка О.М. та інших. Разом з тим, незважаючи на достатність досліджень у цьому напрямі, окремої уваги потребує більше детальне дослідження щодо формування та якості кредитного портфеля банку в умовах нових викликів війни.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка науково-практичних пропозицій, реалізація яких забезпечить підвищення ефективності формування кредитного портфеля ПАТ АКБ «Індустріалбанк». Для досягнення поставленої мети у роботі визначений ряд взаємопов'язаних завдань, серед яких основними є:

- визначити теоретико-методичні основи формування кредитного портфелю банківської установи та методи проведення його діагностики;
- проаналізувати сучасний стан банківської системи України в розрізі надання кредитних послуг банківськими установами;
- надати організаційно-економічну характеристику ПАТ АКБ «Індустріалбанк» та провести діагностику його фінансового стану;
- провести діагностику кредитного портфеля банку;
- зробити оцінку якості кредитного портфелю банку за корпоративними клієнтами;
- обґрунтувати необхідність проведення заходів щодо покращання кредитного портфелю банку;
- визначити напрямки збільшення якості та доходності кредитного портфелю ПАТ АКБ «Індустріалбанк».
- надати висновки.

Об'єктом дослідження є процес формування кредитного портфелю ПАТ АКБ «Індустріалбанк» та його якість за 2020-2022 р.р.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних положень щодо формування кредитного портфеля ПАТ АКБ «Індустріалбанк».

Елементами наукової новизни одержаних результатів роботи є комплексне дослідження теорії і практики формування кредитного портфеля банку, діагностика його якості та обґрунтування практичних рекомендації щодо його удосконалення та збільшення доходності на перспективу.

Практичне значення полягає в розробці науково-методичних пропозицій та практичних рекомендацій вдосконалення організаційно-економічного

механізму формування кредитного портфеля банку в умовах сьогодення. Це дало можливість сформулювати пропозиції практичного характеру для адаптації визначеного механізму стратегії та тактики кредитної діяльності банку щодо збільшення його доходності.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались такі **методи дослідження**: діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи аналізу: ретроспективний аналіз, структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз, програмний аналіз.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на двох наукових конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.). Суми. 2023. с.436; Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Lviv, Ukraine. 2023. Pp. 1289-1292.

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано 2 тези наукових конференцій.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 30 найменувань. Основний текст викладений на 76 сторінках комп’ютерного тексту, робота містить 12 таблиць, 13 рисунків, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ ТА МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ ЙОГО ДІАГНОСТИКИ

1.1 Поняття, сутність та класифікація кредитного портфелю банку

Стійке функціонування економіки будь-якої країни неможливо здійснювати без стабільно діючої банківської системи, яка в свою чергу залежить від того наскільки ефективно була розроблена політика банківського кредитування. Відповідно пріоритетне завданням для кожної банківської установи полягає у пошуку напрямків вдосконалення системи кредитування, враховуючи при цьому оптимальне співвідношення між її доходами і ризиками, особливо в сучасних умовах нестабільності в Україні через війну.

Формування ефективної системи кредитування саме залежить від того, яким чином в банківській установі було сформовано її кредитний портфель (КП). Теоретично його визначають як сукупність всіх позик банківської установи і які групуються за певними параметрами. Тому в процесі кредитування для банків важливе надання якісних кредитів, що відповідали б кредитній політиці банку і поставленим завданням [2].

Найважливіший вид діяльності комерційних банків – кредитні операції, які займають на фінансовому ринку найбільш високі позиції серед інших статей доходів. Ключовою ланкою системи управління кредитним портфелем є його формування, що дозволяє виробити найбільш оптимальний шлях розвитку кредитної політики комерційного банку. Кредитний портфель – головне джерело доходу будь-якого банку, але при цьому, і найбільш ризикове. Всі основні характеристики банку (фінансові результати, ліквідність, репутація, стійкість і так далі) залежать від того, наскільки якісний і збалансований кредитний портфель, його структура та система управління [29].

Можна виділити наступні головні завдання щодо формування кредитного портфеля банківською установою, які пов'язані із:

- високим темпом очікуваного доходу від КП на довгострокову перспективу;
- мінімізацією рівня ризиків КП;
- дотриманням ступеня необхідної ліквідності КП;
- високим рівнем доходу в поточному періоді [26].

Забезпечення стабільної та стійкої роботи банківських установ неможливо без формування в них більш ефективних кредитних портфелів. Для розуміння тих особливостей, які є при формуванні оптимального кредитного портфеля розглянемо дефініцію «кредитного портфелю». До речі, сам термін «портфель» має походження з ринку цінних паперів: теорії портфелів. Вихідним при формуванні кредитної політики банківських установ є саме розуміння змісту як самих кредитних портфелів так і їх якості [13]. Розглянувши дефініції «кредитного портфелю» в економічній літературі, зробили висновок про те, що його зміст в трактуванні є неоднозначним серед вітчизняних та зарубіжних науковців. Вони розглядають дане поняття за різними підходами.

Так, Колодізев О.М. та Хмеленко О.В. зазначають про те, що кредитний портфель є сукупністю всіх кредитів, що були надані банківською установою на певну дату і характеризує ту величину капіталу, яка була вкладена нею у кредитні операції. Степаненко К.Р. визначає, що кредитний портфель є набором саме кредитних інструментів, що має банківська установа для досягнення визначених нею цілей. Автор Довгань Ж.М. трактує кредитний портфель сукупністю всіх позик, які надаються банком з метою отримання ним прибутку. А вже науковці Калініченко Л. та Горбунова Т. зазначили, що кредитний портфель є сукупністю кредитів, що структуровані за термінами, валютою, ступенем ризику і мають на меті отримання прибутку [10].

В залежності від того якою є мета у банківської установи, то вона формує свій кредитний портфель того типу, який потрібен саме їй. Сам тип портфеля є

його характеристикою, що базується на визначенні співвідношення прибутку та ризику. На рисунку 1.1 визначені основні типи кредитних портфелів банків.

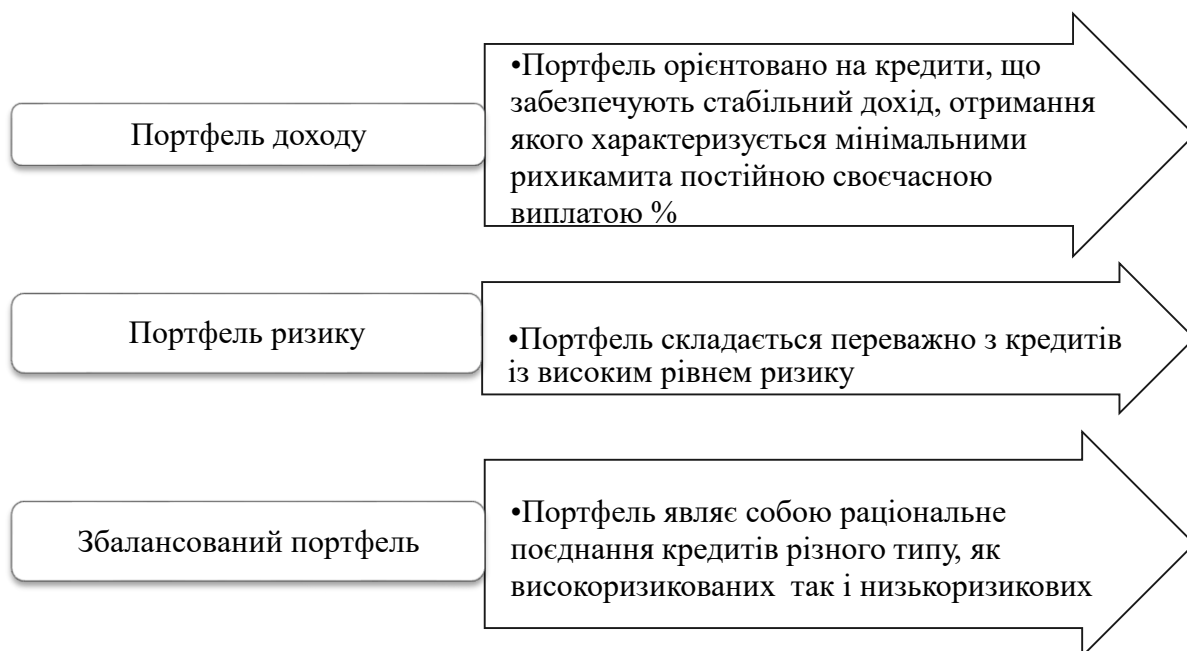

Рисунок 1.1 – Основні типи кредитних портфелів банківських установ
Джерело: [26]

Щодо ризикового кредитного портфелю, то його основною характеристикою є підвищений рівень прибутковості при високому рівні ризику. Доходний кредитний портфель має нижчий рівень прибутку при мінімальних кредитних ризиках. А вже що стосується саме збалансованого кредитного портфелю, то він є сукупністю всіх кредитів банку, має певну структуру та власні фінансові характеристики, які є в межах вибору найбільш ефективного вирішення поєднання ризику й прибутковості [27].

1.2 Механізм формування та методи діагностики кредитного портфеля банку

Таким чином, у понятті кредитного портфелю закладено поєднання та взаємозв'язок таких головних аспектів банківської діяльності як ліквідність,

дохідність та ризик (ризиковість). Процес в якому формується кредитний портфель банку можна розподілити на такі етапи:

1й етап на якому визначаються загальні положення та цілі кредитної політики банку, а також формується орган управління кредитними операціями;

2й етап на якому відбираються конкретні об'єкти кредитування і включаються у кредитний портфель банку;

3й етап де аналізується стан кредитного портфеля та проводиться оперативне управління знайденими відхиленнями, які відрізняються від необхідного оптимального стану.

Як було вже визначено, що найважливішим джерелом прибутку кожної банківської установи є саме кредитні операції. Хоча останнім часом, особливо зараз під час війни, зростають негативні моменти у вигляді неповернутих кредитів. Все це має негативний вплив на безпеку банківської установи, її стійкості та стабільності. Тому виникає необхідність у тому, щоб сформувати кредитний портфель банку таки чином, щоб він зміг забезпечити йому на перспективу належний рівень ліквідності та максимальний рівень дохідності при мінімальному рівні кредитного ризику (РКР). Рівень же кредитного ризику визначають за такими показниками як розмір фінансових втрат через неповернення чи несвоєчасне повернення позичальником суми основного боргу кредиту та відсотків. Від впливу чинників та характеру їх прояву зумовлюється залежність виникнення та розвитку РКР [16].

Основні кредитні ризики зазначені у таблиці 1.1. Їх можна поділити на конкретні групи в залежності від сфери їх виникнення. Для того щоб виявити резерви, які можуть підвищити ефективність здійснення кредитної діяльності для досягнення запланованого рівня дохідності та допустимого рівня ризику банківські установи здійснюють аналіз свого кредитного портфеля. Даний аналіз можна проводити в 2 напрямках, а саме:

1.Аналізуючі структуру та динаміку кредитного портфеля за термінами кредитування, валютуванням кредитів, видами кредитних продуктів, сферами економіки, а також рівнем ризику тощо;

Таблиця 1.1 – Класифікація основних груп та видів факторів кредитних ризиків в банках

Групи факторів	Види факторів
Зовнішні фактори (банківські установи та їх контрагенти)	– нормативно-законодавче регулювання діяльності банківських установ; – нормативно-законодавче регулювання діяльності позичальника; – стан розвитку економіки; – кон'юнктура попиту на кредитні ресурси та їх пропозиції на фінансово-кредитному ринку; – рівень конкуренції між банківськими установами та контрагентами; – політична ситуація в країні; – форс-мажорні обставини (природні катаклізми, воєнні дії тощо)
Внутрішньобанківські фактори кредитних ризиків	– надмірна концентрація кредитного портфеля; – надмірна диверсифікація кредитного портфеля; – відсутність ефективних методів оцінки та регулювання кредитних ризиків за етапами кредитного процесу; – неадекватна оцінка впливу чинників кредитних ризиків; – низький кваліфікаційний рівень, компетенція та досвід роботи фахівців тощо
Фактори, притаманні діяльності позичальника	– репутація позичальника; – капітал позичальника; – спроможність позичальника успішно вести справу; – кредитоспроможність позичальника; – ліквідність забезпечення за кредитом тощо

Джерело: [11]

2. Здійснюючі якісний аналіз самого кредитного портфеля через оцінку його ризиковості та дохідності.

Отже, на основі цього аналізу керівництво банку формує ефективний кредитний портфель та приймає рішення щодо зміни його структури з метою підвищення дохідності вкладень та оптимізації з погашення позик, що позначається на ліквідності та прибутковості банку.

Проведення постійного аналізу кредитного портфеля дасть змогу банківській установі обрати найраціональніший варіант розміщення наявних ресурсів, напрямки більш ефективної кредитної політики, шляхи зниження ризиків через диверсифікацію кредитних вкладень, а також приймати виважені рішення щодо доцільності надання позик клієнтам тощо [26].

Щодо кредитної діяльності банківських установ, то вона має постійно регулюватися органами державної влади, які мають повноваження встановлювати

певні обмеження і нормативи цієї діяльності тощо. Банківські установи мають обов'язково виконувати встановлені ОДВ правил, тому що їх кредитна діяльність є основним джерелом власних доходів. А при недотриманні визначених норм впливає на появу значних ризиків при розміщенні активів банками. Хоча ефективність діяльності банківських установ залежить не тільки від того, як вони дотримуються нормативів НБУ. В більшості це залежить від того, яким чином буде сформований їх кредитний портфель, який зможе забезпечувати їм максимальну дохідність та підтримання оптимального рівня власної ліквідності.

Якщо кредитний портфель банку був сформований якісно, то таким чином він виконує інтереси і власників (акціонерів), так і дає можливість виконати свої зобов'язання перед вкладниками чи кредиторами. Якщо ж кредитний портфель сформований неякісно, то це може в перспективі призвести до значної кількості негативних наслідків як на рівні окремої банківської установи так і всієї банківської системи країн загалом. При неконтрольованому зростанні у банку суми проблемних кредитів в їх портфелях може відбуватися:

- зменшення власної кредитної діяльності банку;
- знизитися якість кредитного портфеля;
- втрата грошових ресурсів від основного боргу за кредитами та відсотків;
- втрата додаткових ресурсів щодо управління проблемними кредитами;
- втрата власної репутації банку;
- втрата капіталу та прибутку;
- зростання суми резервів [8].

Разом з цим є низка фінансових інструментів, використання яких дає можливість запобігти тим ризикам, що виникають при формуванні неякісного кредитного портфеля банківської установи. К ним відносять інструменти, які направлені на те щоб виявити ранні симптоми того, що кредити є неблагонадійними. Також одночасно вони допомагають розробити необхідні стратегії, які зможуть ефективно та вчасно реагувати (впливати) на виявлені негативні симптоми. В основному процеси, при яких виникають проблемні кредити, можна спрогнозувати завчасно. Відповідно, що головним завданням для

банківської установи має бути саме виявлення тих негативних сигналів, які показують про вже наявні чи можливі на перспективу проблеми. Вони стосуються перш за все саме погашення клієнтами заборгованості за вже виданими кредитами і необхідності розробки ефективних методів усунення цих проблем якомога раніше, тобто вчасно [1].

Відповідно, що кредитний портфель в якості економічної категорії проявляє свою ефективність через свої функції: розподільчу, заміщення та мінімізації кредитного ризику. Через розподільчу функцію відбувається розподіл і перерозподіл кредитних коштів суб'єктам кредитування. Через функцію заміщення (кредитні операції) проходить заміна фактичних (номінальних) грошових коштів на кредитні, що в свою чергу має на меті, через видачу кредитів стимулювати підвищення платоспроможного попиту населення в цих ресурсах. За допомогою останньої функції, яка пов'язана із мінімізацією кредитного ризику, і дозволяє проводити моніторинг кредитних операцій для формування об'єктивної та прозорої інформації про стан клієнтів банківської установи [4].

Таке поняття як якість кредитного портфеля є досить важливим і складним. Для нього узагальненою властивістю можна вважати структуровану сукупність позичок, що мають ранжування за різними критеріями. Головними з них є такі: прибутковість, ліквідність, частка сформованих резервів, можливі втрати в перспективі, частка простроченої заборгованості тощо. Складовими якості кредитного портфеля є його властивості, які виявляються та узагальнені через кількісні та якісні показники. В подальшому їх потрібно порівняти із встановленими критеріями, тобто з базою порівняння, яка розробляється окремо для кожного банку. На рівень кредитної активності банку значний вплив має саме якість його кредитного портфеля [17].

В сучасних воєнних умовах 2022 року проведення банківської діяльності, спочатку було виявлено зменшення діяльності щодо кредитування клієнтів, а вже на початку 2023 року було їх зростання. Ці події на ринку банківських послуг спонукає банки ще більш активніше проводити діагностику своїх кредитних портфелів з метою виявлення напрямків їх диверсифікації. Для цього

використовують такий швидкий метод як «експрес-діагностика» якості кредитного портфеля банків. За його допомогою можна запобігати можливих кредитних ризиків та втрат банку через його непередбачувану (неефективну) кредитну політику. Такими науковцями як Ейхлер Л.В. та Гавриленко Н.Г. запропонована експрес-діагностика ЯКП (якості кредитного портфелю) банку в якій використовують невеликі витрати часу, але отримуються лише результати попередньої оцінки. Тому вже для більш детального аналізу необхідно провести інші додаткові аналітичні дослідження за окремо визначеним напрямком. Відповідно метою такої діагностики є знаходження та виділення найбільш складних проблем в управлінні банківською установою щодо формування її кредитного портфелю [4].

Таким чином, завданням такої діагностики є інформаційно-аналітичне забезпечення процесів як прийняття так і реалізації управлінських рішень в самій банківській установі. Тому якість прийнятих рішень буде залежати саме від того наскільки достовірною та повною є інформація, яка була отримана від діагностики. Експрес-діагностика ЯКП банку будується через проведення інтегральної оцінки, де використовують сукупність чинників та критеріїв якості кредитного портфеля. Тобто розраховується інтегральний показник ЯКП банку через середньозважену оцінку рівня окремих критеріїв, які визначені у таблиці 1.2.

У відповідності до представленого в таблиці, дохідність кредитного портфеля можна проводити через оцінку наступних коефіцієнтів. Коефіцієнт доходності є співвідношенням процентних доходів банку до його кредитного портфеля, а коефіцієнт рентабельності - співвідношення чистих процентних доходів, що є різницею між процентними доходами та витратами, до суми кредитного портфеля банку.

Наступний показник, що свідчить про рівень кредитного ризику, розраховують через співвідношення суми резервів до суми кредитного портфелю банку. Щодо рівня ліквідності кредитного портфеля, то він свідчить про

швидкість руху продажів кредитів, а нормативи Н7 та Н9 саме використовуються для оцінки цього. [6].

Таблиця 1.2 – Критеріальні рівні показників ЯКП банківської установи

Напрямок оцінки	Показник	Контрольний рівень	Вище контрольного рівня	Ниже контрольного рівня	Частка показника, %
1. Доходність портфеля	Коефіцієнт доходності;	На рівні банківської системи. 10 балів	11-20 (1 бал за кожний розрахунковий процентний пункт перевищення)	0-9 (1 бал за кожний розрахунковий процентний пункт нижче контрольного рівня)	15
	Рентабельність портфелю				20
2. Рівень кредитного ризику	Співвідношення резервів до кредитного портфелю	На рівні банківської системи. 10 балів	0-9 (1 бал за кожний розрахунковий процентний пункт перевищення)	11-20 (1 бал за кожний розрахунковий процентний пункт нижче контрольного рівня)	30
3. Рівень ліквідності портфеля	Норматив Н7	Норматив 25% (не більше). 10 балів	0-9 (1 бал за кожний розрахунковий процентний пункт перевищення)	11-20 (1 бал за кожний розрахунковий процентний пункт нижче контрольного рівня)	15
	Норматив Н9	Норматив 5% (не більше). 10 балів			20

Джерело: [6,22]

Отже, застосовуючи визначений інтегральний показник, можна провести порівняльну експрес-діагностику як ЯКП банку так і оцінку динаміки його якісних характеристик.

До методів управління кредитним ризиком банку можна віднести наступні:

- управління кредитним ризиком від окремо наданої ним позики;
- управління кредитним ризиком на рівні окремого кредитного портфеля (диверсифікація, лімітування, створення резервів).

Від того, наскільки якісними є активи банку залежить їх платоспроможність. Нажаль, зараз більшість банків мають значні частки проблемних активів на своїх балансах і разом вимагає системного рішення щодо цієї. Відповідно збільшення частки простроченої заборгованості вимагає від

банків і збільшення власних резервів для того, щоб покрити кредитний ризик. Тому управління кредитним ризиком має проводитися не тільки тоді, коли формується кредитний портфель банку, а й постійно в процесі виконання кредитної діяльності. Постійний моніторинг і діагностика кредитного портфеля та його якості, допоможуть провести його ефективну оптимізацію через поповнення нових або позбавлення частини тих активів, які є недієвими. Наприклад це може бути: договори переуступок, реструктуризація, продаж тощо. Внаслідок цього формується так званий вторинний ринок позик, що в свою чергу дозволить більш ефективно управляти власним кредитним ризиком [3].

В науковій літературі існує достатня кількість індикаторів щодо оцінки ефективності управління кредитним портфелем, де одним із головних можна виділити такий як проведення кластерного аналізу. Його можна віднести до класифікаційного де в основі лежить саме класифікація досліджуваних об'єктів, тобто банківські установи за множиною із 7 показників. До одного кластеру відносяться банківські установи, що є подібними за обраними значеннями індикаторів, а банки з різними значеннями складають основу інших кластерів. Якість кластеризації оцінюють за внутрішньо-груповою та міжгруповою дисперсіями.

Виділяють декілька методів кластеризації:

- метод, в основі якого лежить побудова «древа подібної гістограми», що об'єднує «гілки» близьких за значеннями досліджуваних індикаторів суб'єктів оцінювання. Перевагою даного методу є можливість попереднього визначення приблизної кількості кластерів, а недоліком - відсутність статистичного опису внесення кожного окремого показника в дискримінаційну потужність.

- метод кластеризації – дивизівний метод k-середніх передбачає першочергове визначення кількості кластерів. Потім через проведення чисельних ітерацій визначаються відстані кожного окремого об'єкту від центру кластеру. За найменшою відстанню від центру визначається кінцева приналежність об'єкта до кластеру, а сам аналіз проводять з використанням програми STATISTICA 10 [26].

Також для того, щоб сформувати правильні управлінські рішення для прийняття практичних в розрізі формування кредитного портфеля банку також можна використовувати такий метод оцінювання як економетричне моделювання. За його допомогою можна визначати ефективність управління кредитним портфелем банку за допомогою:

- знаходження взаємозв'язку між обсягом ВВП та обсягами відтермінованої заборгованості;
- взаємозв'язку між обсягами виданих банком кредитів та рівнем облікової ставки НБУ;
- взаємозв'язку між обсягами виданих кредитів фізичним особам та обсягом кредитного портфеля загалом [19].

В цілому загальна стратегія управління ризиками в банках має ґрунтуватися на інтегрованій структурі обов'язків і функцій, що спускаються від рівня Правління до низу (операційні рівні) і охоплює всі аспекти ризику. До них відносяться: ринковий, кредитний, ліквідності, операційний, юридичний ризики, ризики репутації банку тощо. Структура включає в себе власне Правління (кінцевий відповідальний орган), комітети, відділ управління ризиками, а також різні відділи підтримки та контролю. усі вони мають чітко визначені обов'язки і порядок звітності [23].

Отже, від ефективності організації кредитного процесу в майбутньому буде залежати платоспроможність українських банківських установ. Саме тому від чіткості кредитної політики та кредитних процедур, що визначаються у корпоративних нормативних актах банківських установ, буде залежати й зниження їх ризиків кредитної діяльності та підвищення власної платоспроможності. А ефективна банківська система взагалі в країні свідчитиме про те, що її економіка добре та стабільно функціонує, а також відбувається стимулювання до загального економічного зростання. Останнє дозволяє реалізовувати функції всіх фінансових посередників через які забезпечується саме переміщення необхідних грошових ресурсів від кредиторів до позичальників, щоб забезпечити їх потреби у кредитних ресурсах [9].

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК»

2.1 Сучасний стан банківської системи України в розрізі надання кредитних послуг банківськими установами

З початку 2023 році основними екзогенними для всієї банківської системи України проблемними стали питання щодо:

- ✓ формування аномального бюджетний дефіциту;
- ✓ значного обсягу проблемних кредитів;
- ✓ потреби банків щодо компенсування їм підвищених ризиків інвестиційного кредитування;
- ✓ потреби кредитування відбудови інфраструктури країни;
- ✓ забезпечення цінової стабільності з урахуванням «ціни стійкості»;
- ✓ необхідності урегулювання тарифних складнощів тощо.

В Україні посилюється тиск бюджетних витрат на грошову пропозицію. Збільшується обсяг депозитів домогосподарствами, які є «на вимогу», тому що збільшилися видатки на військові операції. В свою чергу все це є причиною того, що «зависають» гроші у банківській системі. Тому найнеобхіднішим є пошук механізму перетворення таких пасивів на термінові вклади, страхові накопичення громадян, а також сприянню активізації кредитної діяльності банківських установ [30].

Наразі також існує значна проблема щодо виведення із країни великих розмірів валюти фізичними особами, що знаходяться за кордоном через війну. Регулятором обліковуються вони як кошти для подорожі чи імпорту туристичних послуг. Саме в 2022 році значно зріс цей показник і перевищив розмір від приватних переказів заробітчан і тим самим погіршується сальдо платіжного балансу України. Через це за необхідним є зменшення обсягу «непродуктивного»

виведення валюти з України з урахуванням потреб захисту інтересів вимушених переселенців за кордоном.

Під час воєнних дій є актуальним процес появи ризиків так званих тарифних навісів, тобто відставання вже раніше заморожених тарифів від збільшення їх собівартості. Подальше зростання тарифів призведе до того, що державі необхідно буде вирішити низку питань щодо: збільшення заборгованості за ЖКП; удосконалення системи надання субсидій; стимулювання видачі кредитів щодо енергозаощадження; подовження процесу подолання так званих «тарифних навісів» тощо.

Одним із важливих питань в національній монетарній сфері залишається пріоритетність для банківських установ у високодохідних інвестиціях саме в державні цінні папери. Цим передбачені наступні напрямки по збільшенню доходності депозитних сертифікатів НБУ, розробка альтернативних пропозицій для інвестування надлишкової ліквідності, а також розмежування банківських установ при купівлі ОВДП.

Для банків в умовах війни найбільш болючим і важливим є проблема в зростанні частки проблемних кредитів у їх кредитному портфелі. Тому держава та банківські установи мають уникати так званого «економічного покарання» тих клієнтів, які потрапили в ці боржники через війну, а саме:

- вирішувати питання проблемних кредитів, які були отримані тимчасово переміщеними особами;
- не дозволяти вилучати основні засоби (що є заставою у банків) суб'єктів господарювання чи бізнесу під час війни;
- перерозподіляти проблеми «поганих» кредитів із спеціалізованими фінансовими установами.

Тобто головною метою визначених заходів є звільнення банківських установ від тягаря проблемних кредитів, які погіршують частково їх кредитний портфель та доходність в цілому [25].

У банків значно скоротився кредитний портфель бізнесу через низький попит, тобто розміри нових кредитів вже зовсім не покривають тих позик, що

були видані раніше. Не дивлячись на ці проблеми, банки все ж такі є позитивно налаштовані на те, що в подальшому до кінця 2023 року буде збільшення на 10% саме кредитного портфеля у національній валюті. Такий приріст може бути забезпеченим завдяки кредитуванню за державними програмами підтримки, які з 2022 року залишаються для бізнес структур основним із каналів отримання необхідних ним фінансових ресурсів для своєї діяльності. Відповідно такий доступ до них має зберегтися і надалі, а банки відповідно мають вчасно отримати компенсацію за пільгові відсотки.

Якщо продивитися те, яким чином змінювався роздрібний кредитний портфель, то нарешті, вже на початок літа 2023 року після різкого падіння через початок війни, він практично стабілізувався. Хоча мова не йде про його повноцінне відновлення, а лише про деякі його аспекти щодо стабілізації, такі як: поновлення збільшення попиту на карткові кредити для власних потреб населення та частково на іпотечні кредити. Банківські установи намагаються відновити свої кредитні портфелі через підвищення кредитних лімітів та відновлення і подальше нарощення своєї клієнтської бази. Все це стало більш доступним через використання ними нових, більш сучасних онлайн-застосунків в інтернет-банкінгу. Банки мають не тільки намагатися відновити свій кредитний портфель, а й зробити його більш якісним. Відповідальне кредитування як бізнесу так і населення має на меті не створювати для них надмірного боргового навантаження [24].

Впродовж 2023 року банки були вимушені досить різко скоротити формування власних резервів після відображення досить великих втрат капіталу від кредитного ризику 2022 року. З початком війни банки були вимушені визнати втрату ними майже 15% портфеля, який був в них до початку війни. Для корпоративного сегменту втрати частки портфелю були дещо нижчими, а для роздрібного - вищими. Існує вірогідність й того, що та частина бізнес-кредитів, які є вже у реструктуризації та для яких були послаблені умови їх обслуговування, у найближчій перспективі можуть стати і непрацюючими. Тому

вже із урахуванням цих додаткових потенційних сум збитків сукупні втрати портфеля через війну наблизатимуться до 20% за оцінкою НБУ 2022 року [21].

Але в цілому банківська система України вийшла із кризи, і навіть із збитками через війну, більшість банків все ж таки були прибутковими у 2022 році, а у 2023 році прибутки деяких банківських установ збільшилися. Основною причиною такого зростання прибутків стали досить високі процентні доходи за вкладками у високоліквідні активи. В період високих процентних ставок переорієнтація вкладень у менш ризикові інструменти є звичайною реакцією банківських установ на кризові явища. А також це дозволяє їм генерувати собі значні доходи та прибутки. Також досить стійкими були і залишаються доходи від надання кредитів бізнес-середовищу. Значні процентні доходи дозволили їм, незалежно від зростання вартості фондування, зберегти високу проценту маржу. Все це дозволяє банкам бути в більш комфортних умовах щодо можливих знижень процентних ставок, а ризики прибутковості є незначними. Тому висока чиста процентна маржа та операційна ефективність є властивістю всіх банківських установ: корпоративних, роздрібних та універсальних [18].

Таким чином, з початком війни банки з приватним капіталом не прагнули змінити власні бізнес-моделі. Посилилася тільки роль державних банків через виконання ними соціальної функції. Її зміст полягає в активізації кредитування через державні програми та через яку вони дійсно стали лідерами з кредитування саме державних підприємств. Саме в кризові періоди збільшується їх частка на ринку банківських послуг і це є досить логічним. Подальший процес приватизації державних банків відновиться вже після закінчення війни. Тому зараз найбільш актуальним для них питанням постає саме оновлення їхніх розроблених стратегій розвитку з урахуванням умов безпекової невизначеності на тривалі терміни [15].

За допомогою даних таблиці 2.1 проведена оцінка корпоративного кредитного портфеля банків України (за галузями економіки) станом на 1.06.2023 року. За валовими працюючими кредитами найбільшою галуззю є сільське господарство з 94,0 млрд.грн, далі йде оптова торгівля – 78,0 млрд.грн, інші галузі разом – 68,0 млрд.грн, державні підприємства – 64,0 млрд.грн, харчова

Таблиця 2.1 – Оцінка стану корпоративного кредитного портфеля українських банків станом на 1.06.2023 року

№	Галузь	Валові працюючі кредити 2023			Частка NPL, %	Коефіцієнт покриття відсотків		Коефіцієнт боргового навантаження		Структура позик «5-7-9%», % (всього 108 млрд. грн)
		Всього, млрд. грн	У т.ч. МСБ, млрд. грн	Покриття кредитним ризиком, %		2021	2022	2021	2022	
1	Сільське господарство	94	78	4,1%	14,7%	2,6	2,1	2,3	3,5	56,9%
2	Добувна промисловість	2	1	6,7%	48,4%	2,4	1,5	1,9	4,1	0,5%
3	Харчова промисловість	47	19	4,1%	23,4%	1,4	2,0	6,1	4,5	6,9%
4	Хімічна промисловість	6	5	2,2%	30,0%	2,1	1,7	3,3	4,6	2,9%
5	«Зелена енергетика»	17	12	5,2%	50,8%	2,4	1,1	3,1	7,1	0,7%
6	Оптова торгівля	78	43	6,0%	23,2%	1,8	1,5	5,2	5,6	15,0%
7	Роздрібна торгівля	21	5	9,2%	18,0%	1,2	1,5	4,7	4,1	2,7%
8	Транспорт	10	5	4,5%	25,5%	2,1	1,8	3,7	4,3	1,8%
9	Операції з нерухомістю	11	7	8,4%	37,1%	1,0	0,6	8,2	9,2	0,4%
10	Державні підприємства	64	1	2,3%	8,7%	1,3	0,7	5,3	6,6	0,0%
11	Інше	68	40	3,5%	12,7%	1,8	1,2	4,8	6,7	12,2%
	Всього	418	216	4,6%	30,8%	1,8	1,5	4,7	5,1	100,0%

Джерело: статистичні дані НБУ [18,20]

промисловість – 47,0 млрд.грн та роздрібна торгівля – 21,0 млрд.грн. По останнім галузям економіки, які визначні в таблиці і не входять до загальної статті Інше, сума валових працюючих кредитів є меншими за 20,0 млрд.грн. Так як і по першому показнику сільське господарство є лідером щодо участі у програмах пільгового кредитування -56,9% та оптова торгівля – 15,0%, та 12% належить іншим галузям економіки. Зараз банками надаються лише невеликі кредити при зниженні частки бізнес-груп у їх кредитних портфелях, і тому відповідно через це

в них відбувається певна диверсифікація. Нові кредити отримують в основному сільськогосподарські підприємства та оптової торгівлі через участь у програмі «Доступні кредити 5-7-9%». В 2023 році урядом були введені певні зміни в дії цієї програми де підтримка почала надаватися як на інвестиційні цілі так і фінансування оборотного капіталу підприємств. Розмір портфелю кредитів за цією програмою становить 108 млрд.грн, що є третиною чистого корпоративного кредитного портфеля банків України у національній валюті.

Планується, що впродовж наступного 2024 році поступово буде збільшуватися кредитний портфель у банків відносно 2022-2023р.р., але послабляться пільгові державні програми. Більш активно почнуть банки видавати кредити тільки після того, як в країні буде більш менш стабільна без пекова ситуація. Значний приріст кредитного портфеля на 10 млрд. грн відбувся через надання кредитів для поповнення обігових коштів. В два рази меншими є розміри приросту за кредитами на підтримку посівної та для подолання наслідків війни в Україні [21].

2.2 Організаційно-економічна характеристика та діагностика фінансового стану ПАТ АКБ «Індустріалбанк»

Об'єктом дослідження даної роботи є комерційний банк «Індустріалбанк», головний офіс якого знаходиться у м. Київ. Він є універсальним банком, який має приватний капітал та яким надається досить широкий перелік банківських послуг як суб'єктам господарювання так і населенню. Банк входить до 3ї групи банків України за класифікацією НБУ. Повне офіційне найменування Банку: ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК», а скорочене найменування - АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК», код ЄДРПОУ 13857564, дата державної реєстрації 16.10.1991, дата запису 02.12.2004, номер запису 1 103 120 0000 002044. Банківська установа здійснює свою діяльність на підставі отриманих ліцензій та необхідних дозволів від НБУ. [20]

Датою започаткування «Індустріалбанку» є 6.11.1990 року і є правонаступником банку «Співдружність». В НБУ він був зареєстрованим 16.10.1991 року, а в 2005 році стає правонаслідувачем банків «МТ-банку» (злиття у 2005 році) та АБ "Експрес-Банку", з яким він злився 1.12.2017 року. Мережа філій банку налічує 38 одиниць, активи становлять близько 4,5 млрд. грн., кредитний портфель 2,5 млрд. грн. з обсягом кредитування юридичних осіб - 2,4 млрд. грн.

Незалежним рейтинговим агентством «Кредит-Рейтинг» 25.05.23 року було оновлено довгостроковий кредитний рейтинг банку за Національною рейтинговою шкалою на рівні uaAA з прогнозом «негативний». Вперше кредитний рейтинг агентством було присвоєно «Індустріалбанку» в 2009 році, в 2016 він був підвищений до uaA-, 24 травня 2018 року - до uaAA-, 18 червня 2019 року - до uaAA.

Банківська установа є учасником УМВБ та входить до:

- Української міжбанківської Асоціації членів платіжних систем «ЕМА»
- Асоціації "Фондове партнерство"
- Фонду гарантування вкладів фізичних осіб
- Першого Всеукраїнського бюро кредитних історій
- Асоціації "Українські фондові торговці"
- Міжнародної системи SWIFT
- Асоціації УкрСВІФТ
- Міжнародної платіжної системи MasterCard / Worldwide (Principal Member)
- Міжнародної платіжної системи Visa International (Principal Member)
- Міжнародних систем грошових переказів Western Union та MoneyGram
- Незалежної асоціації банків України [20]

АКБ «Індустріалбанк» має власну систему корпоративного управління, яка повністю є відповідною до діючого законодавства України. Для того, щоб будувати сучасну управлінську модель управління керівництво банку вивчає міжнародну практику та намагається адаптувати її в свою діяльність. Через це забезпечується ефективне управління банківським бізнесом та проводиться раціональне використання ресурсів, що в свою чергу дозволяє досягати стратегічних цілей банку та задовольняти інтереси його акціонерів, працівників, клієнтів та інших стейкхолдерів. Процедура управління банком є чітко структурованим та забезпечує дотримання всіх законів, норм, правил, і створює необхідні умови для прийняття перспективних та ефективних рішень.

Досить розвиненою в банку є корпоративна культура, тому що людський ресурс вважається найціннішим серед банківських ресурсів. У відкритому доступі існує як внутрішній Кодекс корпоративної етики так і вся інша необхідна інформація щодо корпоративного управління. Керівники підрозділів (філій) та працівники керуються так званим принципом «нульової толерантності» щодо корупційних дій та вживають всі передбачені законодавством заходи щодо запобігання, виявлення та її протидії [20].

Облікова кількість штатних працівників АКБ «Індустріалбанку» в 2020 році становила 610 осіб, в 2021 році – 529 осіб, а в 2022 році лише 370 осіб.

Щодо доходності від кредитних, депозитних та інвестиційних операцій банку, то вони визначаються отриманими чи сплаченими відсотками. Банком визнаються витрати через систематичне розподілення вартості активів між відповідними періодами звітування, якщо цей актив став забезпеченням щодо одержання певних економічних вигід на протязі декількох періодів звітування.

Основні фінансові результати діяльності та їх динаміка АКБ «Індустріалбанк» представлені у таблиці 2.2.

Практичним розрахунком прибутку будь-якої банківської установи є розрахунок різниці між доходами за процентами та витратами за відсотками, що виникають внаслідок руху грошових потоків від банківських операцій.

Таблиця 2.2 - Основні фінансові результати діяльності та їх динаміка АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 рр., (тис. грн.)

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+/-) 2022/ 2020
Процентні доходи	368857,0	419060,0	488961,0	120104,0
Процентні витрати	115134,0	146650,0	370861,0	255 727,0
Чистий процентний дохід	253723,0	272410,0	118100,0	-135 623,0
Комісійні доходи	108675,0	91017,0	63805,0	-44 870,0
Комісійні витрати	40568,0	34102,0	24208,0	-16 360,0
Інші доходи	61568,0	86943,0	18875,0	-42 693,0
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами	79920,0	30677,0	(3791,0)	-83 711,0
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою	9183,0	42485,0	40875,0	31 692,0
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти	58083,0	(7242,0)	150472,0	92 389,0
Чисті витрати, які виникають під час первісного визнання придбаного (створеного) знеціненого активу	11056,0	6314,0	11812,0	756,0
Збиток від зменшення корисності	(100801,0)	(18251,0)	(181067,0)	80 266,0
Інші витрати	8657,0	16127,0	-	-8657,0
Витрати на виплати працівникам	229974,0	196662,0	160969,0	-69 005,0
Амортизаційні витрати	29562,0	32555,0	31222,0	1 660,0
Адміністративні та інші операційні витрати	178253,0	195420,0	211253,0	33 000,0
Збиток від зменшення корисності для інших фінансових та не фінансових активів	(306,0)	(1110,0)	(45654,0)	45 348,0
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	(28025,0)	15749,0	(277849,0)	249 824,0
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю	10488,0	4140,0	(687,0)	-11 175,0
Прибуток (збиток) до оподаткування	(17537,0)	19889,0	(278536,0)	260 999,0
Витрати з податку на прибуток (доходи від повернення)	(1847,0)	(5534,0)	316,0	2 163,0
Чистий прибуток (чистий збиток)	(19384,0)	14355,0	(278220,0)	258 836,0

Джерело: розраховано автором за даними «Консолідований звіт про прибутки та збитки» 2020-2022р.р.

За даними таблиці 2.2 висновок такий, що за період дослідження 2020-2022 р.р. чистий прибуток у банку був тільки у 2021 році і становив 14355,0 тис.грн. В 2020 та 2022 роках «Індустріалбанк» отримав чистий збиток, який зріс негативно з 19384,0 тис.грн до 278220,0 тис.грн, тобто на 258836,0 тис.грн.

Щодо показника процентного доходу за фінансовими активами, то він розраховується як розрахунок ефективної ставки відсотка до валової балансової вартості таких активів. За фінансовими активами, що знецінилися, визначають процентний дохід вже на амортизовану собівартість таких активів, використовуючи ефективну ставку відсотка. Тоді коли кредит вже не є більш знеціненим, тоді банком знов починається нарахування його через валову балансову вартість [5].

В 2022 році в «Індустріалбанку» розмір процентних доходів зростає по відношенню до 2020 року на майже 33,0%, що в грошовому еквіваленті становить 120104,0 тис.грн. Розмір же процентних витрат також відносно базисного року збільшився у три рази, тобто на 255727 тис.грн. Відповідно до цих змін розмір чистого процентного доходу зменшився на 53,5%, що становить 125623,0 тис.грн по відношенню до 2020 року. Вплинуло на такий результат, в першу чергу, це збільшення розміру кредитного портфеля банку (клієнтів Корпоративного бізнесу) так і участь у державних програмах дешевих кредитів (програма 5-7-9%) тощо. По-друге, негативно вплинуло на зростання процентних витрат по відношенню до попереднього року збільшення середньорічної цін на депозити. Відповідно в 2022 році сума чистого процентного доходу є 118,1 млн.грн. На рисунку 2.1 зображена динаміка основних видів доходів АКБ «Індустріалбанк» за період дослідження.

Відповідно до рисунку, за період дослідження тільки процентні доходи банку зростали з 2020 до 2022 року. По іншим видам доходів є тенденція щодо збільшення тільки в 2021 році відносно базового року. Тобто цей рік у банку був найбільш продуктивним щодо збільшення усіх видів доходів. Однак вже в 2022 році відносно 2021 по комісійним доходам та іншим доходам є негатива тенденція до їх зменшення.

Розмір комісійних доходів та інших доходів саме у 2021 році були майже на одному рівні, однак значне зменшення в 2022 році відносно 2020 року було саме за іншими доходами, тобто майже на 70% (42693,0 тис.грн).

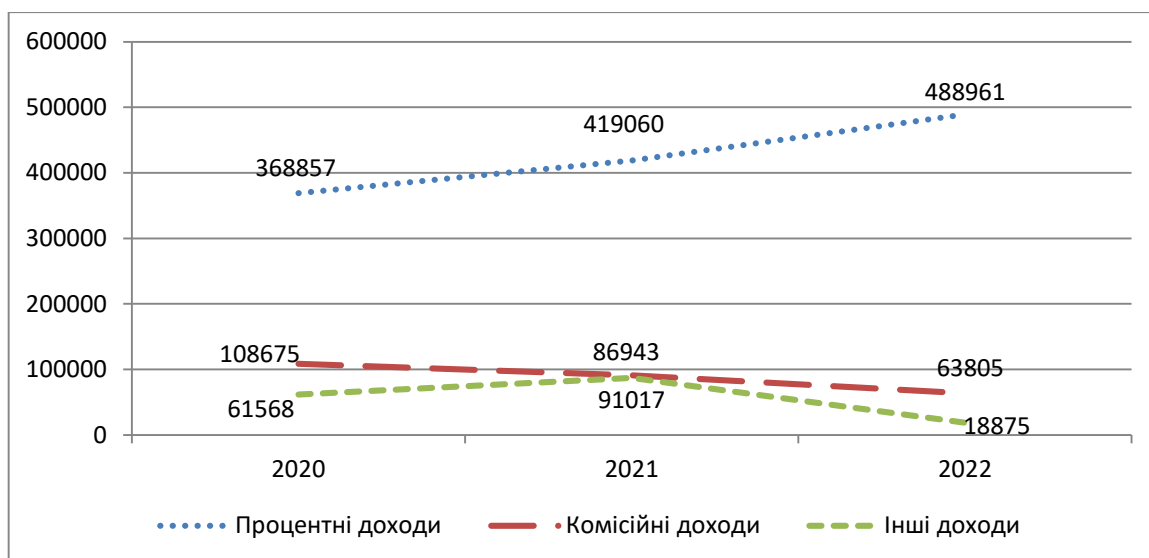

Рисунок 2.1 – Динаміка основних видів доходів АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 р.р, тис.грн

Джерело: розраховано за даними «Консолідований звіт про прибутки та збитки» банку 2020-2022р.р.

Однак позитивним було їх зростання в 2021 році відносно базисного року. Щодо комісійних доходів, то їх розмір поступово мав негативне зменшення, в 2021 році на 20% відносно 2020 року. В 2022 році зменшення розміру на 26,6% відносно 2021 року. Якщо порівняти зменшення в 2022 році відносно базисного 2020 року, то воно становить 41,3% (44870,0 тис.грн).

Щодо комісійних доходів, то вони розраховуються методом нарахування за тими доходами, які були вже отримані за надані послуги за період складання звіту. Або ще може бути нарахування вже після того, як операції будуть завершені за тими доходами, що були отримані в результаті наданих послуг із проведених операцій. Розмір комісійних доходів розраховують після дотримання відповідних критеріїв щодо їх визначення.

На рисунку 2.2 зображена динаміка основних видів витрат АКБ «Індустріалбанк» за період дослідження.

Відповідно до рисунку 2.2 за період дослідження негативне збільшення в 2022 році відносно базисного 2020 року є тільки по процентним витратам у 3 рази, тобто на 255727 тис.грн.

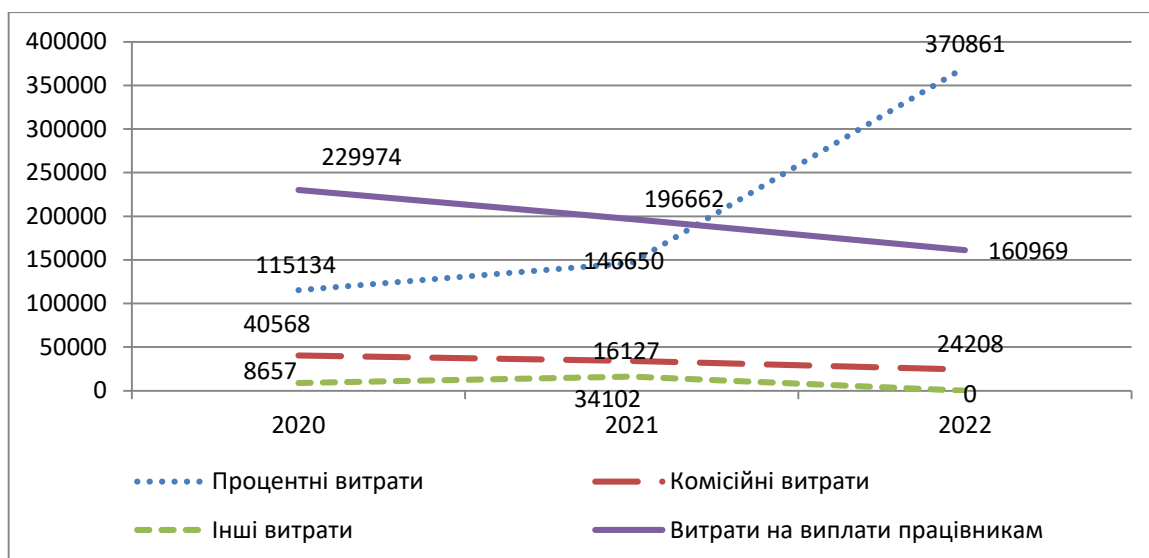

Рисунок 2.2 – Динаміка основних видів витрат АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 р.р, тис.грн

Джерело: розраховано за даними «Консолідований звіт про прибутки та збитки» банку 2020-2022р.р.

По іншим же видам представлених витрат маємо позитивне їх зменшення, тобто в 2022 році відносно 2020 року: комісійні витрати зменшилися на 40,3% (16360,0 тис.грн); інші витрати зменшилися в 2021 році майже у 4 рази (25445,0 тис.грн) і вже у 2022 році їх взагалі немає; витрати на виплату працівникам зменшилися майже на 30% (69005,0 тис.грн). Тобто 2020 рік був найгіршим роком для банку щодо всіх видів витрат крім процентних витрат. В 2021 році їх суми позитивно зменшилися і вже у 2022 році становлять мінімальне значення у їх динаміці, також позитивно крім процентних витрат, розмір яких в тенденції постійно зростає.

Прибутки та збитки, що отримуються банківською установою через проведення операцій в іноземній валюті та розрахунки монетарних активів і зобов'язань відображаються у складі прибутку/збитку за відповідний рік і має назву «Чистий прибуток/ (збиток) від переоцінки іноземної валюти» [5]. Відповідно до даних таблиці 2.1 відмітимо позитивне зростання даної статті у звітному 2022 році. Тобто чистий прибуток від операцій щодо переоцінки іноземної валюти зростає у 2,5 рази, що становить 92 389,0 тис.грн. В 2021 році ж

банк отримав збиток від таких операцій у розмірі 7242,0 тис.грн. Щодо самих операцій із валютою, то АКБ «Індустріалбанк» за період дослідження отримав в динаміці зростання прибутку у 4,5 рази, тобто на 31 692,0 тис.грн.

Динаміка зміни основних видів прибутку (збитку) АКБ «Індустріалбанк» зображено на рисунку 2.3.

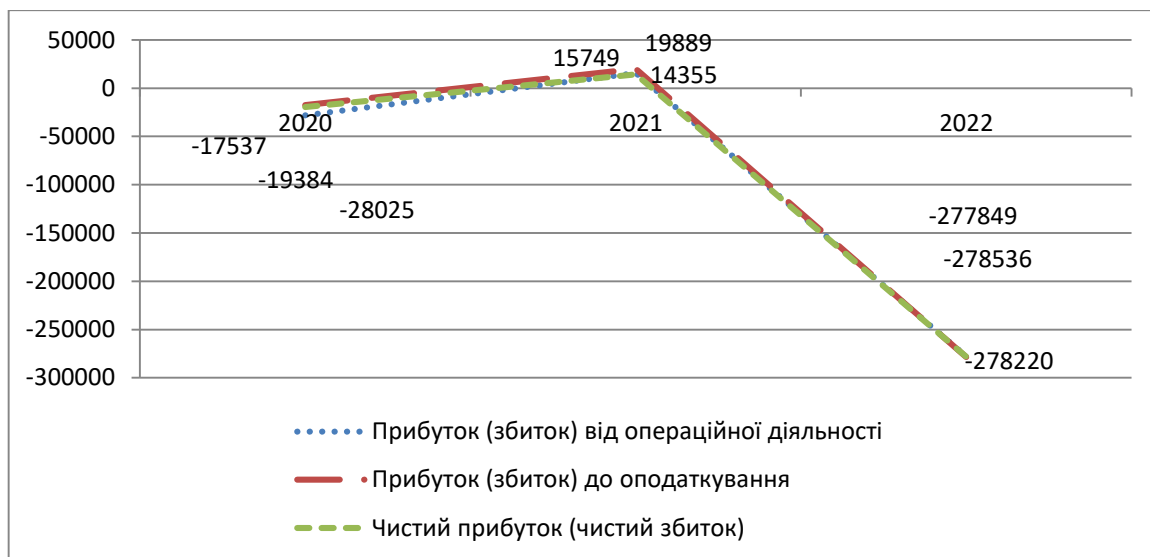

Рисунок 2.3 – Динаміка зміни основних видів прибутку (збитку) АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 р.р, тис.грн

Джерело: розраховано за даними «Консолідований звіт про прибутки та збитки» банку 2020-2022р.р.

На рисунку видно, що саме у 2020 та 2022 році банк є збитковим за всіма показниками, і найбільш збитковим виявився саме «воєнний» 2022 рік. Найкращим, тобто прибутковим був лише довоєнний 2021 рік, коли банк вийшов із збитковості та почав отримувати прибуток.

Керівництвом АКБ «Індустріалбанк» розроблені та запроваджені у 2022 році заходи щодо підтримання його ліквідності, стабільності, управління кредитними і не кредитними ризиками, підтримання на належному рівні власного капіталу тощо. Також банком підтримуються усі запровадженні в нашій країні банківські санкції проти банків росії та білорусі, а також використання валюти цих країн. Відповідним є зменшення в 2022 році ділової активності клієнтів банку. Була проведена оцінка їх кредитоспроможності, а також запроваджена

низка заходів щодо відновлення операційного циклу та логістичних потоків банку. Відповідно кредитування клієнтів відбувається у межах встановлених лімітів щодо цього виду діяльності. В 2023 році банком надаються кредити у відповідності до нового «воєнного» кредитного портфелю з урахуванням усіх можливих ризиків як воєнних так і інших.

Банком щоденно проводяться заходи щодо моніторингу ліквідності як операційної так і стратегічної для того, щоб забезпечити дотримання пруденційний нормативів ліквідності. Вони мають відповідати таким чином щоб фактичний обсяг ліквідних активів відповідав його необхідному рівню. В свою чергу все це має підтримувати та забезпечувати довгострокову безпеку ліквідності банку. У 2022 році вкладення в національні казначейські зобов'язання, тобто облігації становило 37% від усіх його активів.

Показники ліквідності банківської установи, яких повинні вони дотримуватись у діяльності щодо недопущення банкрутства встановлює і затверджує НБУ. А базою їх підтримки (щодо ліквідності) і у гривневому еквіваленті, і у іноземній валюті є клієнтські депозитні вклади. Так, за 2022 рік депозитний портфель АКБ «Індустріалбанк» становив 2133,0 млн.грн, а в 2021 році - 2473,0 млн.грн, що є меншим на 14%. З нього в 2022 році 61% це депозити фізичних осіб, а в 2021 році це було 56,4%. Таким чином, в 2022 році є зменшення розміру депозитного портфеля банку при цьому є зростання депозитів фізичних осіб.

В таблиці 2.3 надані економічні нормативи діяльності та ліквідності АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022р.р.

В цілому за період дослідження за даними таблиці 2.3 банком підтримувалися всі необхідні нормативи ліквідності, що є обов'язковими, на достатньому рівні. Так, коефіцієнт покриття ліквідності за всіма валютами (LCR_{вв}) був на рівні 287,2 %, 218,9% та 234,7%, що є значно вище ніж нормативне значення у 100%. Відповідно в динаміці є негативне зменшення показника в 2022 році відносно 2020 року на 52,5%, однак відносно 2021 року є його зростання на 15,8% (позитивний факт).

Таблиця 2.3 - Економічні нормативи діяльності та ліквідності АКБ «Індустріалбанк», 2020-2022 рр., %

Показник	Нормативне значення	Рік		
		2020	2021	2022
Регулятивний капітал (Н1) не <10 млн.грн	тис. грн	847 794,0	1 131 743,0	952 935,0
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2)	>10%	37,94	40,20	32,17
Норматив достатності основного капіталу (Н3)	>7%	37,94	37,95	40,2
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)	>60%	87,46	73,11	85,62
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	<25%	73,23	45,15	51,09
Норматив великих кредитних ризиків (Н8)	<800%	169,17	106,89	144,52
Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9)	<25%	10,50	4,94	5,25
Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR _{ВВ})	>100%	287,23	218,9446	234,7209

Джерело : статистичні дані НБУ [18] та АКБ «Індустріалбанк» [20]

Однак це є виправданим зменшенням з початком війни у 2022 році. Щодо коефіцієнту чистого стабільного фінансування (NSFR), то він був на рівні 120,06% (у всіх валютах) в 2022 році, а в 2021 році - 146,3%, що є на 26,24% менше.

Також за даними таблиці 2.3 є наступні зміни у економічних нормативах АКБ «Індустріалбанк» з 2020 по 2022 р.р., як:

- банківський регулятивний капітал (Н1) в звітному році становить 952 935,0 тис.грн, що є на 12,4% більше за 847 794,0 тис.грн у базисному році. Найбільше його значення було у 2021 році - 1 131 743,0 тис.грн.;

- у звітному році такий норматив, як норматив адекватності регулятивного капіталу банку (Н2) зменшився на 5,77% відносно базисного року. Хоча й відбулося його зменшення, він є вище нормативного показника НБУ у 3 рази. Висновок наступний: на протязі періоду дослідження банком постійно

формувався та підтримувався необхідно достатній запас за цим показником для підтримки своїх клієнтів і тим самим мати надійні позиції у показниках капіталу та ліквідності банку;

- норматив достатності основного капіталу (Н3) також є на високому рівні і значно перевищує нормативне значення у 7%. Так, в 2022 році він становить 40,2%, а в 2020 році – 37,94, що є хоча і меншим на 2,26% однак вище за норму і це позитивний факт;

- норматив короткострокової ліквідності (Н6) також є вище нормативно-допустимого 60%. В звітному році він є на рівні 85,62%, а в базисному становив 87,46%, тобто він позитивно зростає в динаміці хоч і не значно;

- норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) не відповідає граничному розміру нормативу менше 25%. Однак в 2022 році має позитивне його зменшення до 51,09% з 73,23% у 2020 році. Найменший ризик банку за цим нормативом був у довоєнний 2021 рік;

- норматив великих кредитних ризиків (Н8) відповідає граничному показнику менше 800% і становить у 2022 році 144,52%, що є позитивно меншим за 2020 рік - 169,17%. Тобто по даному показнику банк не має проблем і великих кредитних ризиків;

- норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) також є нижче його нормативно-граничної межі менше 25%. Так, в 2022 році це є лише 5,25% замість 10,50% у 2020 році, а найменший максимальний кредитний ризик за такими операціями був у банку в 2021 році – лише 4,94%.

Отже, загальним висновком є те, що банком АКБ «Індустріалбанк» за період дослідження 2020-2022 р.р. підтримується значний запас за всіма нормативами капіталу (Н1, Н2, Н3), за всіма нормативами ліквідності (Н6, Н8, Н9) та LCR_{вв}, крім нормативу Н7 (який не відповідає нижчому рівню цього нормативу). Однак в цілому зазначені факти мають позитивний вплив на імідж банку, але ж негативним при цьому є загальні результати діяльності - збитковість.

Для того щоб діагностувати фінансовий стан АКБ «Індустріалбанк» візьмемо дані його балансового звіту. Для того щоб оцінити ефективність діяльності банку потрібним є діагностика капіталу банку. Тому що саме розмір наявного капіталу банку визначає всі умови його ефективного функціонування. Відповідним є необхідність в розробці ефективної політики його формування та підтримки його на достатньому рівні до стандартів НБУ [5]. Діагностика динаміки складу власного капіталу АКБ «Індустріалбанк» може бути проведена за показниками таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Динаміка складу власного капіталу АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 рр., (тис. грн.)

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022/ 2020 (+/-)
Статутний капітал	856566,0	856566,0	856566,0	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	116584,0	130725,0	(147790,0)	-26 374,0
Резервні та інші фонди банку	262232,0	262446,0	262741,0	509,0
Емісійний дохід	11389,0	12172,0	12172,0	783,0
Інші резерви	(2925,0)	(2925,0)	(2940,0)	-15,0
Всього власного капіталу	1243846,0	1258984,0	980749,0	-263097,0

Джерело : дані «Звіт про фінансовий стан» банку

Отже, основним джерелом фінансування банківської діяльності АКБ «Індустріалбанк» є власний капітал. До нього входять суми коштів, які були залучені банком від юридичних та фізичних осіб на внутрішньому та зовнішньому ринках капіталу.

За період дослідження 2020-2022р.р. загальна сума власного капіталу банку негативно зменшилася на 21,2%, що становить 263097,0 тис.грн. Це відбулося через отримання банком збитку, відповідно в 2022 році у нього був непокритий збиток у сумі 147790,0 тис.грн. В порівнянні із 2020 роком банк отримав на 26374,0 тис.грн менший власний дохід, тому що у нього була протягом року збиткова діяльність.

Розмір статутного капіталу протягом всього періоду дослідження в АКБ «Індустріалбанк» є незмінною і є 856566,0 тис.грн. В 2020-2021 р.р. як вже зазначалося у банку був нерозподілений прибуток 116584,0 тис.грн та 130725,0 тис.грн відповідно, а в звітному році сформувався непокритий збиток. Розмір Резервних та інших фондів банку позитивно, але зовсім незначно збільшилися в динаміці на 0,19%, тобто на 509,0 тис.грн. Щодо інших резервів, то їх розмір в 2022 році до 2020 року зменшився на 15,0 тис.грн і становить 2940,0 тис.грн. Також можна відзначити про позитивне зростання розміру емісійного доходу на 6,9%, тобто 783,0 тис.грн.

Розглянемо структуру власного капіталу АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022р.р., яка наведена на рисунку 2.4.

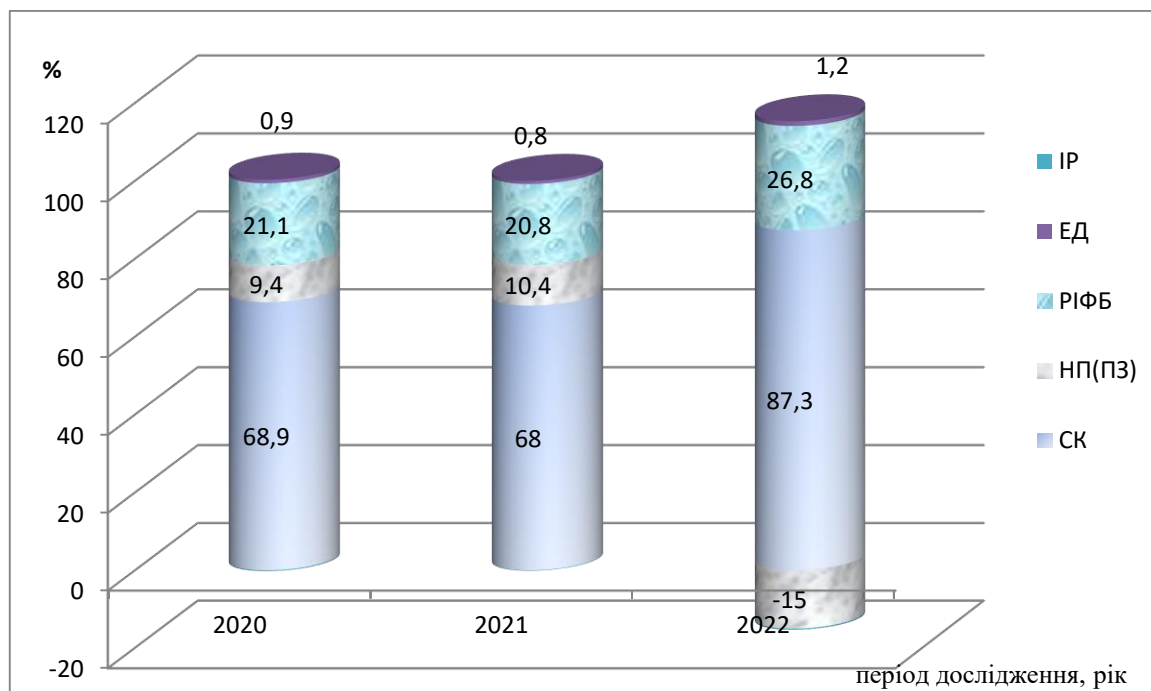

Рисунок 2.4 – Структура власного капіталу АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 р.р., (%)

Джерело: побудовано автором за даними «Звіт про фінансовий стан»

Таким чином, протягом всього періоду дослідження найбільша питома вага в структурі власного капіталу банку становить статутний капітал відповідно 68,9%, 68,0% та 87,3%. В динаміці маємо позитивне зростання питомої ваги СК на їх питома вага має тенденцію до зростання на 18,4%. Після нього йде питома вага

резервних та інших фондів 21,1%, 20,8% та 26,8% відповідно по періоду дослідження. Також можна відмітити про позитивне її зростання в динаміці на 5,7%. Далі у 2020 та 2021 роках третьою за розміром йшла питома вага нерозподіленого прибутку банку в структурі його власного капіталу, тобто 9,4% та 10,4%. Але вже у 2022 році у банку є непокритий збиток, що призвело до від'ємного значення у структурі 15%, що негативно впливає на структуру власного капіталу АКБ «Індустріалбанк». Найменшу питому вагу становить емісійний дохід відповідно 0,9%, 0,8% та 1,2%, хоча можна відзначити незначне її зростання на 0,3%.

Далі визначимо загальну структуру власного капіталу і зобов'язань АКБ «Індустріалбанк» та зобразимо на рисунку 2.5.

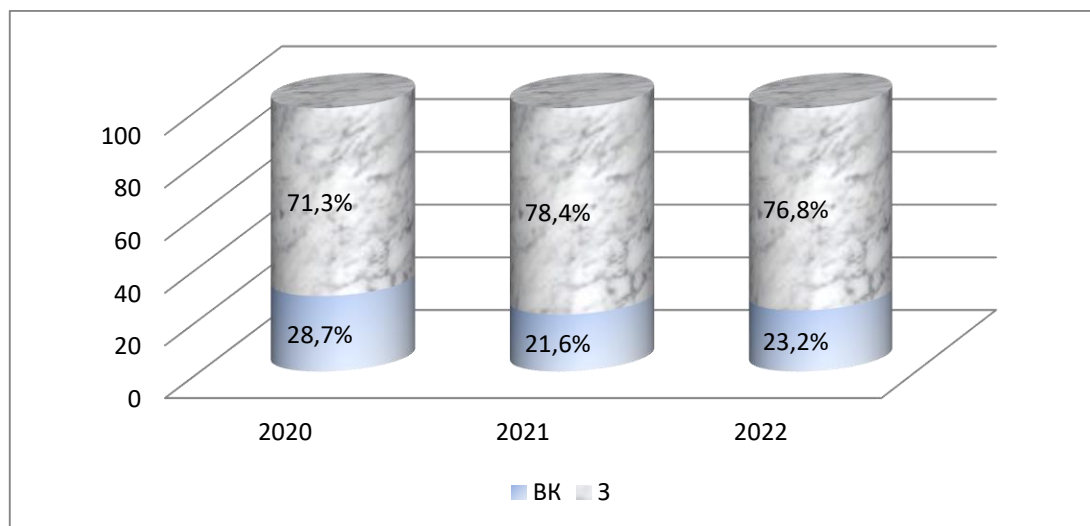

Рисунок 2.5 – Структура власного капіталу та зобов'язань АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 р.р., (%)

Джерело: побудовано автором за даними «Звіт про фінансовий стан»

Щодо загальної структури власного капіталу та зобов'язань банку, то за період 2020-2022р.р. найбільша питома вага належить його зобов'язанням. Тобто питома вага зобов'язань банку була у: 2020р. – 71,3%, 2021р. – 78,4%, 2022р. – 76,8%. Відповідно є негативне зростання питомої ваги зобов'язань на 5,5% в звітному році відносно базисного року. Питома вага власного капіталу відповідно має негативне зменшення в динаміці на ті ж самі 5,5% і становить в 2020 році

28,7%, в 2021 році – 21,6% та 23,2% у 2022 році. Отже, загальна структура капіталу АКБ «Індустріалбанк» є не зовсім оптимальною, хоча в цілому не є й критичною. Загальну тенденцію в динаміці щодо змін питомої ваги, то її можна визначити як негативну: зменшення питомої ваги власного капіталу і зростання зобов'язань банку.

2.3 Діагностика кредитного портфеля банку

Для банківських установ досить важливим напрямком є проведення комплексної діагностики самого кредитного портфеля та його якості, враховуючи зовнішнє та внутрішнє середовище його формування. Вона має проводитися за допомогою тільки достовірної, своєчасної та правдивої інформації, яка забезпечить ефективність всього банківського менеджменту. Таким чином, діагностика та оцінка якості кредитного портфеля банку має правильно оцінити ризик від проведення банком кредитування клієнтів. Слід визначити, що важливо для банку не уникнути взагалі ризику, а його попередити або ж мінімізувати. Отже, для кожного банку в пріоритеті має бути по-перше, це зменшення ризику від неповернення виданої ним позики клієнтам, а по-друге вже всі інші ризики [14].

Можемо визначити, що головними причинами того, що зростають проблемні кредити та заборгованість за ними є неефективна кредитна політика самого банку та нагляд за його діяльністю з боку національного регулятора. Також можна віднести сюди й економічні кризи, війну та низьку якість сформованих кредитних портфелів. Тому при виявленні збільшення частки простроченої заборгованості в загальній структурі кредитного портфеля банку потрібно переглянути рішення щодо ефективності його формування. Значний розмір проблемних активів створює для банків значні труднощі, а саме: недоотримання власних доходів (призведе до зниження ефективності діяльності та ліквідності), збільшення витрат на додаткове залучення фінансових ресурсів та інші. Також протермінована заборгованість є не тільки часткою загальної

кредитної заборгованості, що не погашена вчасно, а й загальний розмір кредитів, щодо яких допущено прострочення [29].

Склад кредитного портфеля клієнтів АКБ «Індустріалбанк» наведений в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Склад кредитного портфеля клієнтів АКБ «Індустріалбанк» 2020-2022 рр., тис.грн

Категорії клієнтів	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022/2020 (+/-)
Кредити юридичним особам	2036694,0	1873044,0	2125609,0	88915,0
Іпотечне житлове кредитування	53958,0	49643,0	59395,0	5437,0
Споживчі кредити	27683,0	34729,0	36678,0	8995,0
Всього	2118335,0	1957416,0	2221682,0	103347,0

Джерело : розраховано на основі даних фінансових звітів банку

За даними таблиці видно, що кредитний портфель банку в звітному 2022 році складається в своїй загальній структурі із: корпоративний (приватні компанії) 95,7%, іпотечне житлове кредитування – 2,7% та споживчі кредити – 1,6%. Така тенденція в середньому зберігається протягом всього періоду дослідження. Загальна сума кредитного портфеля банку зростає на 4,9%, тобто на 103347,0 тис.грн. Отже, в динаміці зростають суми кредитів за всіма категоріями клієнтів: кредити юридичним особам на 88915,0 тис.грн (4,4%); іпотечне житлове кредитування на 5437,0 тис.грн (10,1%); споживчі кредити фізичним особам на 8995,0 тис.грн (32,5%). В 2022 році відзначимо про найбільше зростання суми споживчого кредитування, а найменше збільшилося кредитування юридичних осіб.

Структура кредитного портфеля за період 2020-2022р.р. АКБ «Індустріалбанк» за клієнтами та видами кредитів зображена на рисунку 2.6.

На рисунку зображено те, що протягом всього періоду дослідження у банку найбільшою питомою вагою є кредити юридичним особам відповідно 96,1%, 95,7% та 95,7%. В динаміці є незначне зменшення питомої ваги на 0,4%.

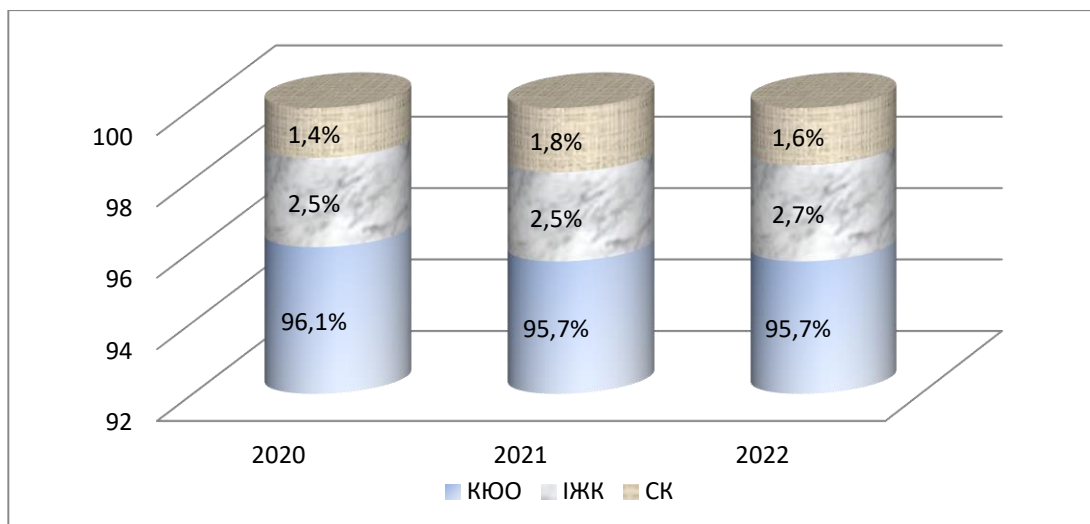

Рисунок 2.6 – Структура кредитного портфеля за видами кредитів АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 р.р., (%)

Джерело: побудовано автором за даними «Звіт про фінансовий стан»

Далі йде іпотечне житлове кредитування питома вага якого становить 2,5%, 2,5% та 2,7% 0,2% відповідно. В динаміці є позитивна тенденція до його зростання в структурі (за рахунок зменшення кредитування юридичних осіб). А найменша питома вага належить споживчому кредитуванню відповідно 1,4%, 1,8% та 1,6%, тобто є її збільшення в звітному році на 0,2% (за рахунок зменшення кредитування юридичних осіб).

Заборгованість за кредитами юридичним особам становить 18467,0 тис.грн, з неї частина заставного майна не може бути реалізована в рахунок сплати боргу у зв'язку із розташуванням на ТОТ (в більшості Запорізька та Херсонська області). Тому у 2022 році під це було сформований резерв на суму 7358,0 тис.грн. Щодо кредитування фізичних осіб, то тут сума заборгованості становить 2434,0 тис.грн і також позичальник зареєстрований на території ТОТ. Під такі кредити було сформовано резерв у тому ж самому розмірі, що і сам розмір заборгованості. Списання такої заборгованості банком здійснюється у відповідності до прийнятого рішення Наглядової Ради банку. Основними умовами є те, що банк виконав усі можливі варіанти отримання (стягнення) даної заборгованості. Розмір і вид застави в АКБ «Індустріалбанк» залежить від оцінки кредитного ризику

клієнта банку. Тому існує спеціальне положення банку про прийняття різних видів застави і параметри її оцінки.

Основні показники динаміки кредитного портфелю АКБ «Індустріалбанк» за видами його позичальників наведені в наступній таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Склад та структура кредитного портфелю АКБ «Індустріалбанк» за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності, 2020-2022 рр.

Види кредитів	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення 2022/ 2020 (+;-)
	тис. грн.	%	тис. грн	%	тис. грн	%	
Управління нерухомістю	874775,0	41,3	963264,0	49,2	1351294,0	60,8	476 519,0
Торгові компанії	443768,0	20,9	382823,0	19,6	438703,0	19,7	-5065,0
Будівництво	94770,0	4,5	209399,0	10,7	57511,0	2,6	-37 259,0
Фінанси	202341,0	9,6	165577,0	8,5	140142,0	6,3	-62 199,0
Фізичні особи	81641,0	3,9	84372,0	4,3	96073,0	4,3	14 432,0
Промислове виробництво	316203,0	14,9	76987,0	3,9	70388,0	3,2	-245 815,0
Сільське господарство та харчова промисловість	51287,0	2,4	34446,0	1,8	18253,0	0,8	-33 034,0
Енергетична промисловість	45220,0	2,1	29884,0	1,5	40391,0	1,8	-4 829,0
Діяльність в сфері інформації	1193,0	0,1	3084,0	0,2	2612,0	0,1	1 419,0
Інші галузі	7137,0	0,3	7580,0	0,3	6315,0	0,4	-822,0
Всього	2118235,0	100	1957416,0	100	2221682,0	100	103347,0

Джерело : розраховано на основі даних фінансових звітів банку

Дані таблиці 2.6 свідчать про те, що за період дослідження позитивним є незначне збільшення суми наданих кредитів з 2118235,0 тис.грн до 2221682,0 тис.грн, тобто лише на 5,0%. Збільшення загальної суми кредитів за галузями економіки було через зростання на 55,0% кредитів в управління нерухомістю, на 18,0% фізичним особам та на 19,0% у сферу інформації. Інші ж види кредитування в звітному році зазнали зменшення: найбільше по кредитуванню промислового виробництва майже на 80,0% та фінансовим установам на 31,0%. По іншим видам кредитів суми зменшення є незначно високими.

В структурі виданих кредитів 2022 року найбільша питома вага належить кредитам в управління нерухомістю – 60,8%, що є більшим за 2020 рік на 19,5%. Після йде питома вага кредитування торгових компаній – 19,7%, що в динаміці є зменшення на 1,2%. І третє місце в структурі кредитів належить кредитам у фінанси – 6,3%, що є меншим за базисний рік на 3,3%. За всіма іншими видами кредитування питома вага є меншою за 4,3%. Найменшим видом кредитування за економічною класифікацією є видача кредитів в діяльність у сфері інформації та телекомунікації – 0,1%.

Загалом по даним таблиці 2.7 по всіх групах кредитів на кінець 2020 року є збільшення суми на 50%, що в грошовому еквіваленті становить 72272,0 тис.грн.

АКБ «Індустріалбанк» надає наступні види кредитних послуг своїм клієнтам корпоративного та малого бізнесу:

1.Звичайний кредит. Передбачено одноразове надання кредитних коштів для того, щоб оплатити конкретний товар чи послуги. Погашається заборгованість за кредитом може бути в кінці терміну користування так і відповідно до встановленого графіка. Надається він після проведення оцінки фінансового стану клієнта, наданого техніко-економічного обґрунтування щодо використання і повернення кредитних коштів та самого заставного майна. В банку розробляється оптимальний графік щодо погашення кредиту та схема його використання, яка враховує всі грошові потоки клієнта і вплив зовнішніх і внутрішніх чинників.

2.Кредитна лінія є формою кредитування, в якій в межах встановленого ліміту надається і погашається кредит декількома траншами, що є найбільш зручні для клієнта. Якщо кредит був частково чи повністю погашений, то клієнту може бути повторно наданий кредит. Він обов'язково має бути в межах встановленого ліміту та терміну дії вже наявного кредитного договору. Кредитна лінія відкривається на підставі проведеної оцінки фінансового стану позичальника, представлення техніко-економічного обґрунтування щодо використання і повернення кредиту та оцінки застави. Враховуючи всі особливості бізнесу клієнтів і представленого проекту під кредитування є два варіанта видачі і погашення:

- ✓ без жорстких вимог до термінів видачі і погашення кожного траншу. Клієнт проводить погашення кредиту при наявності в нього вільних грошових коштів;

- ✓ коли встановлені конкретні терміни видачі та погашення траншів.

Відсоткові ставки за 1 та 2 видом кредитування від 21% в гривні залежно від терміну кредитування та від 12% у ВКВ залежно від терміну кредитування. В АКБ «Індустріалбанк» є індикативними та встановлюються в залежності від фінансового стану клієнта, терміну кредитування, коливання % ставок на міжбанківському ринку тощо.

3. Кредит на купівлю транспортних засобів. За даною програмою передбачено кредитування як юридичних так і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності для придбання ними нових автотранспортних засобів. Заставою для забезпечення виконання клієнтом зобов'язань за кредитним договором є сам транспортний засіб, що береться у кредит.

4. Устаткування в кредит. Цією програмою передбачається кредитування як юридичних так і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності для придбання нового устаткування. Заставою є саме устаткування, що береться у кредит. Клієнтом вноситься первинний внесок (авансовий платіж) продавцю устаткування у встановленому розмірі, а вже банком надається сам кредит вже на суму різниці між його повною вартістю та сумою авансового платежу.

5. Банком надається кредит, де заставою є майнові права на кошти, що розміщені в ньому на депозитному рахунку. Відповідно до цієї програми кредит надається максимально оперативно і має спрощену процедуру.

6. «Кредит для сільгоспвиробників «АГРО-техніка». В цій програмі передбачено кредитування тих юридичних осіб, що проводять свою господарську діяльність у сфері сільського господарства чи пов'язану із подальшою переробкою аграрної продукції (відповідно до КВЕД) для придбання нової та б/в агротехніки чи обладнання. Максимальна сума кредиту до 70% від вартості і в національній валюті терміном до 3 років.

7. Програма «АГРО-ПЕРСПЕКТИВА» або «Кредитна лінія на поповнення обігових коштів підприємствам агропромислового комплексу». Нею передбачено кредитування тих юридичних осіб, що проводять свою господарську діяльність у сфері сільського господарства чи пов'язану із подальшою переробкою аграрної продукції (відповідно до КВЕД) і яким необхідний обіговий капітал. Кредит надається через відкриття кредитної лінії тільки у національній валюті від 100,0 тис.грн до 10 млн.грн. Термін кредитування становить до 18 місяців. Сплата % відбувається щомісячно згідно індивідуального графіку клієнта. Відсоткова ставка за таким кредитом є від 20% річних.

8. Овердрафт. Це короткостроковий кредит для того, щоб покрити тимчасову нестачу оборотних коштів (в національній валюті) на поточному рахунку клієнта банку. Він надається тільки тому клієнту, що визнаний банком як платоспроможний. Проводиться оплатою його розрахункових документів з поточного рахунку понад фактичного (кредитового) залишку на ньому в межах заздалегідь обумовленої суми (ліміту овердрафту). Терміном кредитування є 1 місяць - 1 рік, а відсоткова ставка від 23% річних.

Щодо застави, яка береться АКБ «Індустріалбанк» то вона є:

- ✓ коли позичальником є юридична особа, тоді заставою може бути нерухоме майно, земельні ділянки та готівка;
- ✓ коли позичальником є фізична особа, тоді заставою може бути житло і готівка.

Банком постійно проводиться моніторинг ринкової вартості застави, він може запросити додаткову заставу у відповідності до умов договору. Також для перевірки чи достатні резерви на очікувані кредитні збитки від наявних кредитів банк перевіряє ринкову вартість тієї застави, що вже була отримана.

9. Доступні кредити 5-7-9%. Надаються для фінансування інвестиційних проектів та поточної діяльності підприємств у межах Програми з Фондом розвитку підприємництва «Доступні кредити 5–7–9%» за зниженою % ставкою для здешевлення вартості кредиту для суб'єктів підприємництва [20].

З початком війни в Україні було перервано вже наявну з 2018 року тенденцію до поступового скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL). За період з 2018 року до 2022 року обсяг NPL зазнав зменшення майже на 300 млрд. грн. Такий показник як частка NPL в кредитному портфелі українських банків зменшилася з 55% аж до 27%, тобто майже у двічі.

Впродовж перших 5 місяців 2022 року цей показник (частка непрацюючих кредитів NPL) залишався майже незмінним. Це було через введення певних регуляторних пом'якшень щодо оцінки кредитного ризику. Поступово банками почалося визнання NPL вже починаючи із червня 2022 року. На кінець 2022 року NPL банківського сектору України починає збільшуватися і становить вже 38%, тобто на 11% більше ніж на початок року. Щодо обсягу непрацюючих кредитів у березні - грудні 2022 року, то він зріс і становив 432 млрд. грн (зростання було на 127 млрд. грн). В секторі державних банків NPL становило до 75%, з яких більш ніж 40% відноситься до Приватбанку [12].

Руйнування активів та заставного майна позичальників, падіння їх доходів та погіршення платоспроможності – фактори, що негативно впливають на спроможність банків як обслуговувати кредити, так і зниження якості їх кредитних портфелів, зумовлюючи тим самим збільшувати відрахування до резервів. В цілому по банківській системі України обсяги банківських відрахувань до резервів під кредити є більшими ніж 100 млрд. грн, що є більше ніж 12% їх кредитного портфеля відносно початку 2022 року. Потенційні розрахунки втрат кредитного портфеля українських банків через війну, економічну кризу та енергетичний терор можуть бути до 30% вже у 2023 році [7].

Проведемо оцінку стану непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АКБ «Індустріалбанк» за допомогою рисунку 2.7.

За рисунком 2.7 видно, що за період дослідження у АКБ «Індустріалбанк» негативно збільшилася сума непрацюючих кредитів у 2,7 разів (на 464,0 млн.грн) в його кредитному портфелі.

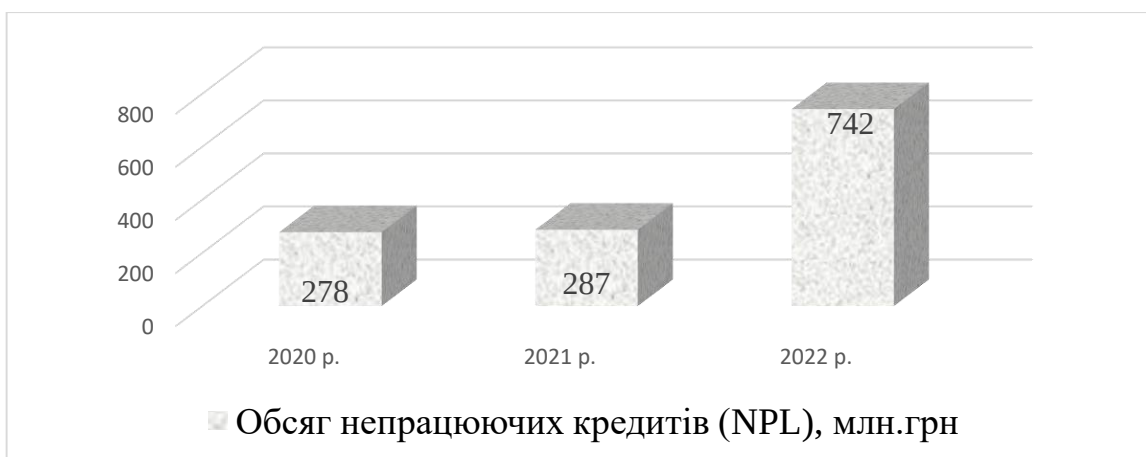

Рисунок 2.7 – Динаміка непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 р.р., млн.грн

Джерело: побудовано автором за даними НБУ

Проведемо оцінку частки непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АКБ «Індустріалбанк» за допомогою рисунку 2.8.

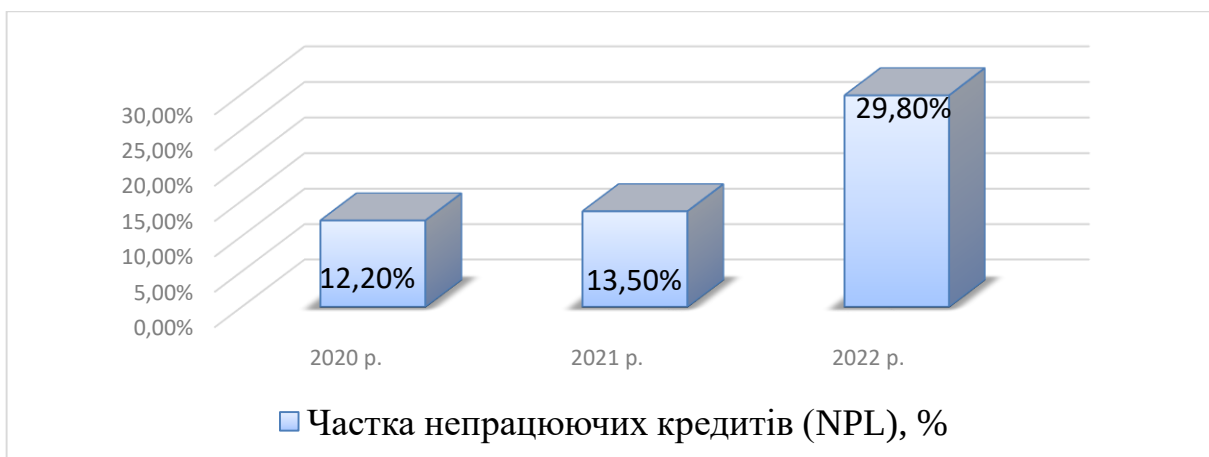

Рисунок 2.8 – Динаміка частки непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 р.р., %

Джерело: побудовано автором за даними НБУ

За рисунком 2.8 видно, що за період дослідження у АКБ «Індустріалбанк» негативно збільшилася як сума непрацюючих кредитів так і їх частка з 12,2% до 29,8% (на 17,6%) в його кредитному портфелі.

У токсичному портфелі банків України, наразі умовно виділяють кредити позичальникам, які знаходяться на території АТО /ООС, кредити, видані в

іноземній валюті, кредити підприємствам, що втратили економічні зв'язки з Російською Федерацією, і кредити шахраям. Керованими з боку банку є внутрішні фактори, що визначають ризик-профіль його кредитної діяльності та можливість появи проблемних кредитів. Такі фактори є внутрішніми та можуть бути об'єднані у три групи. Перша група визначає цілі кредитної політики, які відповідають цілям банку. У разі неправильного вибору кредитної політики рівень стратегічного ризику зростає, що спричиняє збільшення рівня кредитного ризику та збільшення проблемних кредитів.

Друга група внутрішніх факторів банку визначає наявні ресурси (фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні) та технології, включаючи здатність керівництва ефективно їх використовувати та збільшувати, відновлювати. Тому цілі кредитної політики та механізм її реалізації повинні враховувати обмеження ресурсів, формуючи внутрішній потенціал банку, що запобігає появі проблемних кредитів у банку.

Третя група внутрішніх факторів банку визначає якість та дотримання кредитних процедур (внутрішні правила банку щодо кредитування, технологічні карти тощо) кредитного процесу, управління кредитними ризиками та проблемних кредитів, затверджені відповідними органами банку [13].

Тому проведення своєчасної оцінки банком свого кредитного ризику та за потребою здійснення виваженої їх реструктуризації є запорукою його подальшої стійкості. А подальша глибока робота з NPL буде більш ефективною вже після завершення тієї глибокої фази, яка впливає негативно. Банківські установи мають у перспективі проводити актуалізацію власних стратегій щодо скорочення NPL, і все це вже після закінчення війни. Виконання цього буде необхідною передумовою щодо підвищення інвестиційної привабливості банків на перспективу [28].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ТА ДОХОДНОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК»

3.1 Оцінка якості кредитного портфелю банку за корпоративними клієнтами

Якість виданих кредитів за 2020 рік, що були оцінені за амортизованою вартістю, які були видані корпоративним клієнтам (в кредитному портфелі 96% належить саме їм), можна оцінити за допомогою даних таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Кредити клієнтам, оцінені за амортизованою вартістю – корпоративні клієнти АКБ «Індустріалбанк» за 2020 рік, тис.грн

Показник	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Придбані (створені) знецінені кредити	Всього
Залишок на 1 січня	568,0	2656,0	139691,0	7822,0	150737,0
Чиста зміна резерву під збитки	11089,0	1025,0	(9930,0)	94919,0	97103,0
Новостворені чи придбані фінансові активи	-	-	-	-	-
Фінансові активи, визнання яких було припинено внаслідок погашення	-	-	-	-	-
Фінансові активи, визнання яких було припинено внаслідок суттєвої модифікації	-	-	(34700,0)	27430,0	(7270,0)
Погашення РОСІ-кредиту, в сумі що перевищує очікувані грошові потоки	-	-	-	6334,0	6334,0
Коригування процентних доходів за знеціненими кредитами	-	-	13428,0	982,0	14410,0
Списання	-	-	(6647,0)	(28714,0)	(35361,0)
Зміна курсу валют та інші зміни	15,0	-	13,0	(2972,0)	(2944,0)
Залишок на 31 грудня	11672,0	3681,0	101855,0	105801,0	223009,0

Джерело : розраховано на основі даних фінансових звітів банку

Відповідно до даних таблиці в звітному 2020 році банк провів списання по двом групам кредитів за договорами клієнтів корпоративного бізнесу. Це

можливо було зробити через проведення оцінки резервів заборгованості та часткового стягнення застави. Через зміни валової балансової вартості протягом цього поточного року відповідно відбулися й зміни суми резервів щодо кредитних збитків, які очікується отримати від наданих кредитів корпоративним клієнтам банку. Таким чином були визначені наступні зміни.

Кредити по Стадії 1:

- ✓ Надання нових кредитів та збільшена фінансування за наявними кредитними лініями на суму 260631,0 тис.грн, що є на 11% менше за 292568,0 тис.грн у попередньому 2019 році;

- ✓ Погашено кредитів на суму 187316,0 тис.грн, що значно більше за 443334,0 тис.грн у минулий рік;

- ✓ Переведено до другої та третьої стадії на суму 119018,0 тис.грн, що є менше на 31% від минулого року.

Тому, на кінець базисного 2020 року по першій стадії кредитів є їх значне зростання з 568,0 тис.грн до 11672,0 тис.грн.

Для кредитів по Стадії 2:

- ✓ Надання нових кредитів, що протягом року були переведені до даної стадії і збільшення суми фінансування за наявними кредитними лініями на суму 41477,0 тис.грн;

- ✓ Погашено кредитів на суму 4130,0 тис.грн, що значно більше за 68819,0 тис.грн у минулий рік;

- ✓ Переведено з першої стадії 37621,0 тис.грн, що є на 58,5% від минулого року;

- ✓ Переведено до третьої стадії 47065,0 тис.грн, а в 2019 році таких сум не було.

Тому, на кінець базисного 2020 року по другій стадії кредитів є незначне зростання на 39% з 2656,0 тис.грн до 3681,0 тис.грн (через збільшення суми резервів під збитки).

Для кредитів по 3 Стадії:

✓ Надання нових кредитів, що протягом року були переведені до даної стадії і зменшення суми фінансування за наявними кредитними лініями на суму 12385,0 тис.грн, тобто на 54% менше за 2019 рік;

✓ Погашено кредитів на суму 132510,0 тис.грн, що значно менше за 15563,0 тис.грн за минулий період, в т.ч. через те, що була стягнута застава у розмірі 104738,0 тис.грн;

✓ Переведено з першої та другої стадії сума 128462,0 тис.грн, що є більше на 57% від попереднього року;

✓ Списано в 2020 році 6647,0 тис.грн, а в 2019 році це було значно більша сума – 105670,0 тис.грн

✓ Нараховані відстрочені відсотки на суму 33351,0 тис.грн, що є меншим за 2019 рік на 25,3% .

Тому, на кінець базисного 2020 року по третій стадії кредитів є зменшення суми на 27% з 139691,0 тис.грн до 101855,0 тис.грн (через зменшення практично усіх статей).

Щодо придбаних (створених) знецінених кредитів, то відбувалося:

✓ Сума курсових різниць становила 90667,0 тис.грн, що більша за 2019 рік на 28%;

✓ Збільшено фінансування за наявними кредитними лініями 63109,0 тис.грн, що є значно більшим попереднього року – 4938,0 тис.грн;

✓ Переведена сума 16946,0 тис.грн з третьої стадії (на дату суттєвої модифікації);

✓ Погашення кредитів у розмірі – 6334,0 тис.грн;

✓ Вивільнено дисконту у розмірі 234,0 тис.грн через суттєву модифікацію;

✓ Списання за рахунок резерву суму 28714,0 тис.грн (на дату, коли було проведено реструктуризацію кредиту).

В цілому по цьому виду кредитів, на кінець періоду є значне збільшення суми відносно початку поточного періоду, тобто зростання з 7822,0 тис.грн до

105801,0 тис.грн. Зростання відбулося внаслідок збільшення сум практично за всіма показниками.

Якість виданих кредитів за 2021 рік, що були оцінені за амортизованою вартістю, які були видані корпоративним клієнтам можна оцінити за допомогою даних таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Кредити клієнтам, оцінені за амортизованою вартістю – корпоративні клієнти АКБ «Індустріалбанк» за 2021 рік, тис.грн

Показник	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Придбані (створені) знецінені кредити	Всього
Залишок на 1 січня	11672,0	3681,0	101855,0	105801,0	223009,0
Чиста зміна резерву під збитки	(8553,0)	(3259,0)	11771,0	(13673,0)	(13714,0)
Новостворені чи придбані фінансові активи	-	-	-	-	-
Фінансові активи, визнання яких було припинено внаслідок погашення	(1379,0)	(2,0)	(1581,0)	-	(2962,0)
Фінансові активи, визнання яких було припинено внаслідок суттєвої модифікації	-	-	-	-	-
Погашення РОСІ-кредиту, в сумі що перевищує очікувані грошові потоки	-	-	-	6802,0	6802,0
Коригування процентних доходів за знеціненими кредитами	-	-	(13982,0)	1156,0	(12826,0)
Списання	-	-	(58299,0)	-	(58299,0)
Зміна курсу валют та інші зміни	2,0	-	(199,0)	(2289,0)	(2486,0)
Залишок на 31 грудня	1742,0	420,0	39565,0	97797,0	139524,0

Джерело : розраховано на основі даних фінансових звітів банку

Відповідно до даних таблиці в звітному 2021 році банк провів списання 58299,0 тис.грн за кредитними договорами клієнтів корпоративного бізнесу. Це можливо було зробити через проведення оцінки резервів заборгованості та часткового стягнення застави одного із клієнта у сумі 1241,0 тис.грн. В результаті банк списав заборгованість у розмірі 57058,0 тис.грн.

Через зміни валової балансової вартості протягом поточного року відповідно відбулися й зміни суми резервів щодо кредитних збитків, які

очікується отримати від наданих кредитів корпоративним клієнтам банку. Таким чином були визначені наступні зміни.

Кредити, що відповідають Стадії 1:

✓ зростання розміру валової балансової вартості (ВБВ) щодо видачі нових кредитів, збільшення або зменшення фінансування за тими кредитними лініями, що вже є в роботі, а також інші зміни в цьому напрямку було на 469026,0 тис.грн. Відносно від базисного 2020 року це є більшим майже на 80%;

✓ сума погашення зросла на 84% до 478690,0 тис.грн з 187316,0 тис.грн;

✓ суми, які були переведені до другої і третьої стадії зменшилися на 95,0% з 119018,0 тис.грн до 6927,0 тис.грн;

✓ по курсовим різницям сума зменшення валової балансової вартості зменшилася за рік на 78%, тобто з 52358,0 тис.грн до 11802,0 тис.грн, тому що в 2020 році було збільшення валової балансової вартості.

Таким чином, щодо кредитів 1ї стадії, то на кінець року її сума стала меншою на 85% через зменшення на суму резервів під збитки та суму фінансових активів, визнання яких було припинено внаслідок погашення.

По кредитах, що відповідають Стадії 2, відмітимо про:

✓ зменшення ВБВ щодо видачі нових кредитів, збільшення/зменшення фінансування за тими кредитами, що вже є, а також за тими що протягом 2021 року були переведені у другу стадію на 19349,0 тис.грн. Відносно її зростання у 2020 році на 41477,0 тис.грн);

✓ погашення на суму 20391,0 тис.грн, що є більшим за базисний рік у 5 разів;

✓ переведення із першої стадії в сумі 6927,0 тис.грн, що є на 82% меншим за 2020 рік;

✓ переведення суми кредитів до третьої стадії 15247,0 тис.грн, що є на 67% меншою сумою ніж у базисному році – 47065,0 тис.грн.

Таким чином, по 2 стадії залишок кредитів на кінець поточного року є 420,0 тис.грн, що є на 89% меншим ніж на початок року. Це було через зменшення на

суму резервів під збитки та суму фінансових активів, що були визнані визнання яких було припинено внаслідок погашення.

По кредитах, що відповідають Стадії 3, відмітимо про:

✓ зменшення ВБВ щодо видачі нових кредитів, збільшення/зменшення фінансування за тими кредитами, що вже є, а також за тими що протягом 2021 року були переведені у третю стадію на 43459,0 тис.грн. Відносно було її зростання у 2020 році на 12385,0 тис.грн);

✓ погашення на суму 87813,0 тис.грн, що є меншим за базисний рік на 34%, за рахунок модифікованих кредитів, що призвели до припинення визнання 80312,0 тис.грн (в базисному році таких не було в цій групі) та через стягнення застави тільки у 2020 році у сумі 104738,0 тис.грн;

✓ переведення із першої та другої стадії в сумі протягом року не було, а в 2020 році ця сума становила 128462,0 тис.грн;

✓ списання суми на 58299,0 тис.грн, що є у 9 разів більшою за базисний рік – 6647,0 тис.грн;

✓ залишок по нарахованим відстроченим відсоткам є у розмірі 10744,0 тис.грн, що є меншим за 2020 рік на 68%;

✓ по курсовим різницям було зменшення ВБВ на 11802,0 тис.грн, що є на 77% меншим за 2020 рік.

Таким чином, по 3 стадії залишок кредитів на кінець поточного року є 39565,0 тис.грн, що є на 61% меншим ніж на початок року. Це було через зменшення на суму фінансових активів, визнання яких було припинено внаслідок погашення, коригування процентних доходів по знеціненим кредитам, їх списання та зміни курсів валют.

По придбаних (створених) знецінених кредитів дані свідчать про:

✓ збільшення ВБВ щодо видачі нових кредитів, збільшення/зменшення фінансування за тими кредитними лініями, що вже є, а також інші зміни ВБВ на 22% відносно 2020 року і становить 107305,0 тис.грн. В тому числі відбулося визнання нового фінансового активу через його суттєву модифікацію на 80312,0 тис.грн, що є більшим від 2020 року майже у 5 разів;

- ✓ погашення кредитів на суму 432,0 тис.грн, що є меншим за базисний рік майже на 99% (32833,0 тис.грн у 2020 році);

- ✓ вивільнення суми дисконту внаслідок суттєвої їх модифікації впродовж цього року не було, а в 2020 році ця сума становила 234,0 тис.грн;

- ✓ списання суми за рахунок резерву також не було впродовж року, а в базисному році це була сума у 28714,0 тис.грн;

- ✓ по курсовим різницям зазначимо про зменшення ВБВ на 18854,0 тис.грн, а в 2020 році було навпаки збільшення ВБВ на 90667,0 тис.грн.

Таким чином, по придбаним (створеним) знеціненим кредитам залишок на кінець поточного року становить € 97797,0 тис.грн, що є на 8% меншим ніж на початок року. Це було через зменшення на суму чистої зміни резерву під збитки та зміни курсів валют.

Загалом по даним таблиці 3.2 по всіх групах кредитів на кінець 2021 року є зменшення їх суми на 37,4%, що в грошовому еквіваленті становить 83 485,0 тис.грн. В цілому в 2021 році по відношенню до 2020 року є зменшення на 8% всіх наданих кредитів, що становить в грошовому виразі 160919,0 тис.грн.

Якість виданих кредитів за 2022 рік, що були оцінені за амортизованою вартістю, які були видані корпоративним клієнтам можна оцінити за допомогою даних таблиці 3.3.

Кредити, що відповідають Стадії 1:

- ✓ зменшення розміру валової балансової вартості (ВБВ) щодо видачі нових кредитів, через фінансування за тими кредитними лініями, що вже є в роботі, а також інші зміни в цьому напрямку було у сумі 23153,0 тис.грн. Відповідно у 2021 році було збільшення 469026,0 тис.грн;

- ✓ сума погашення лише 3,0 тис.грн, а в 2021 році – 478690,0 тис.грн;

- ✓ суми, які були переведені до другої і третьої стадії становлять разом 505731,0 тис.грн відносно 6927,0 тис.грн у 2021 році;

- ✓ по курсовим різницям сума збільшення ВБВ становить 0, тобто їх не було збільшено протягом 2022 року, а в 2021 році було зменшення 11802,0 тис.грн.

Таблиця 3.3 – Кредити клієнтам, оцінені за амортизованою вартістю – корпоративні клієнти АКБ «Індустріалбанк» за 2022 рік, тис.грн

Показник	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Придбані (створені) знецінені кредити	Всього
Залишок на 1 січня	1742,0	420,0	39565,0	97797,0	139524,0
Чиста зміна резерву під збитки	(109,0)	17812,0	58139,0	119849,0	195691,0
Новостворені чи придбані фінансові активи	2820,0	-	-	518,0	3338,0
Фінансові активи, визнання яких було припинено внаслідок погашення	(1407,0)	-	(4078,0)	-	(5485,0)
Фінансові активи, визнання яких було припинено внаслідок суттєвої модифікації	-	-	(17715,0)	-	(17715,0)
Погашення РОСІ-кредиту, в сумі що перевищує очікувані грошові потоки	-	-	-	1890,0	1890,0
Коригування процентних доходів за знеціненими кредитами	-	-	6592,0	2962,0	9554,0
Списання	-	-	-	-	-
Зміна курсу валют та інші зміни	-	-	319,0	19162,0	19481,0
Залишок на 31 грудня	3046,0	18232,0	82822,0	242178,0	346278,0

Джерело : розраховано на основі даних фінансових звітів банку

Таким чином, щодо кредитів 1ї стадії, то на кінець року її сума стала більшою на 75% через зменшення на суму резервів під збитки та суму фінансових активів, визнання яких було припинено внаслідок погашення при наявності новостворених чи придбаних фінансових активів.

По кредитах, що відповідають Стадії 2, відмітимо про:

✓ збільшення ВБВ щодо видачі нових кредитів, збільшення/зменшення фінансування за тими кредитами, що вже є, а також за тими що протягом 2021 року були переведені у другу стадію на суму 112945,0 тис.грн. В 2021 році було зменшення на 19349,0 тис.грн);

✓ погашення не було в звітному році, а в 2021 році було на суму 20391,0 тис.грн;

✓ переведення із першої стадії в сумі 308167,0 тис.грн, а в 2021 році 6927,0 тис.грн;

✓ переведення суми кредитів до третьої стадії 94797,0 тис.грн, а в 2021 році це було 15247,0 тис.грн.

Таким чином, по 2 стадії залишок кредитів на кінець поточного року є 18232,0 тис.грн, а в 2021 році це було лише 420,0 тис.грн. Такі зміни були через зростання суми резервів під збитки.

По кредитах, що відповідають Стадії 3, відмітимо про:

✓ зменшення ВБВ щодо видачі нових кредитів, збільшення/зменшення фінансування за тими кредитами, що вже є, а також за тими що протягом 2022 року були переведені у третю стадію на 29679,0 тис.грн. Було її зменшення у 2021 році на 43459,0 тис.грн;

✓ погашення на суму 16916,0 тис.грн, що є меншим за попередній рік на 81% та списана заборгованість 14568,0 тис.грн після того як стягнуто було заставу. А в 2021 році за рахунок модифікованих кредитів, що призвели до припинення визнання було погашено 80312,0 тис.грн;

✓ переведення із першої та другої стадії суми протягом року 292361,0 тис.грн, а в 2021 році ця сума становила 0 тис.грн;

✓ списання в 2022 році взагалі не було, а в 2021 році - 58299,0 тис.грн;

✓ залишок по нарахованим відстроченим відсоткам є у розмірі 11698,0 тис.грн, а в 2021 році було 10744,0 тис.грн, що є більше на 9%;

✓ по курсовим різницям було зменшення ВБВ на 49377,0 тис.грн, в 2021 році - 11802,0 тис.грн, що є у 4 рази більшим.

Таким чином, по 3 стадії залишок кредитів на кінець поточного року є 82822,0 тис.грн, тобто відносно початку 39565,0 тис.грн, є у 2 рази більшим. Це було через збільшення резервів та коригування процентних доходів по знеціненим кредитам, їх списання та зміни курсів валют.

По придбаних (створених) знецінених кредитів дані свідчать про:

✓ збільшення ВБВ щодо видачі нових кредитів, збільшення/зменшення фінансування за тими кредитними лініями, що вже є, а також інші зміни ВБВ на 257434,0 тис.грн. В тому числі відбулося визнання нового фінансового активу через його суттєву модифікацію на 17065,0 тис.грн (в 2021 році - 80312,0 тис.грн);

✓ погашення кредитів в звітному році по цій стадії також не було, а в 2021 році було на суму 432,0 тис.грн;

✓ по курсовим різницям зазначимо про зменшення ВБВ на 179699,0 тис.грн, а в 2021 році ця сума становила 18854,0 тис.грн.

Таким чином, по придбаним (створеним) знеціненим кредитам залишок на кінець поточного року становить 242178,0 тис.грн, що є на 2,5 рази більше ніж на початок року 97797,0 тис.грн. Це було через збільшення всіх показників цієї групи.

Загалом по даним таблиці 3.3 по всім групам кредитів на кінець 2022 року є значне збільшення суми у 2,5 рази, що в грошовому еквіваленті становить 206 754,0 тис.грн. Протягом року значно збільшилася чиста сума резерву під збитки і становить 195691,0 тис.грн. В цілому в 2022 році по відношенню до 2021 року є збільшення на 14% всіх наданих кредитів.

Динаміка зміни основних груп показників, які формують кредити клієнтам, що оцінені за амортизованою вартістю – корпоративні клієнти АКБ «Індустріалбанк» зображена на рисунку 3.1.

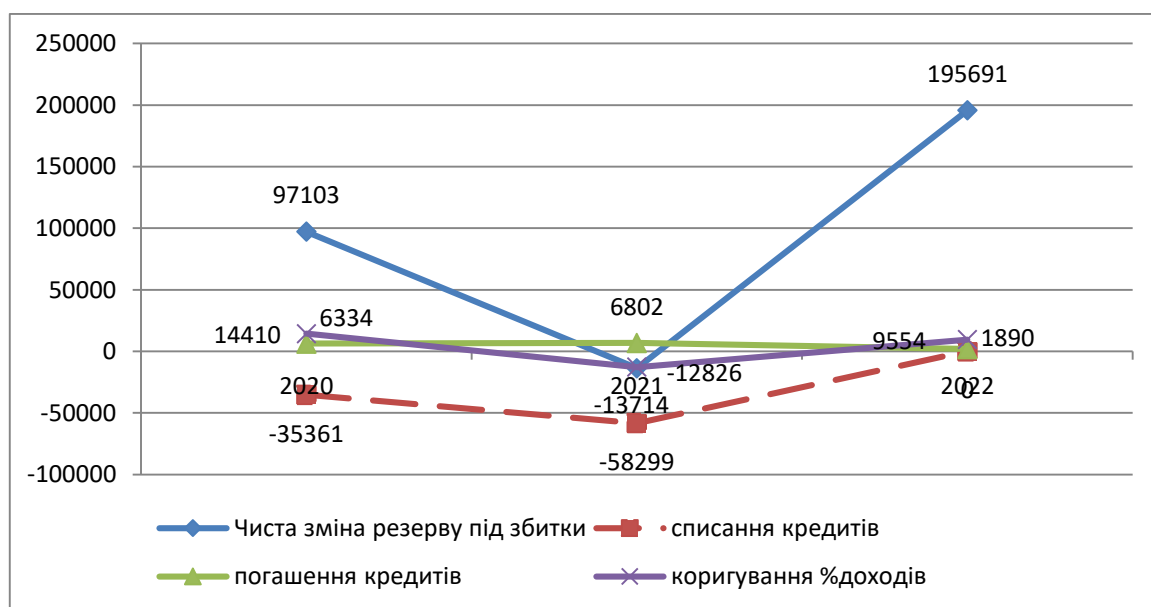

Рисунок 3.1 – Динаміка зміни основних груп показників, які формують кредити клієнтам, що оцінені за амортизованою вартістю – корпоративні клієнти АКБ «Індустріалбанк» за 2020-2022 р.р., (тис.грн)

Джерело: побудовано на основі даних фінансових звітів банку

На рисунку 3.1 видно, що протягом періоду дослідження негативним є значне зростання сума чистої зміни резерву під збитки у 2 рази, тобто на 98 588,0 тис.грн. Також негативним для банку є списання кредитів протягом 2020-2021 року на суму 35361,0 тис.грн та 58299,0 тис.грн, що є найбільшим списанням їх саме у 2021 році. Щодо 2022 року, то списання кредитів банком не проводилося.

Для забезпечення кредитів та кредитних ліній в 2022 році АКБ «Індустріалбанк» були депозити фізичних осіб у сумі 4543,0 тис.грн, а в 2021 році ця сума становила 9265,0 тис.грн. Тобто в звітному році наявним є зменшення депозитного портфелю фізичних осіб на 51%, що негативно вплинув на кредитну діяльність банку та отримання ним збитку. В 2020 році сума депозитів становила 145759,0 тис.грн від фізичних осіб та 35491,0 тис.грн від юридичних осіб, тобто разом 181250,0 тис.грн. Тобто в 2022 році відносно базисного 2020 року депозитний портфель банку скоротився на 97,0%, можна сказати практично його немає. Такі негативні моменти виникли внаслідок війни в Україні та недовірі банкам своїх заощаджень фізичними і особливо юридичними особами. Заборгованість юридичними та фізичними особами за кредитами та із %-ми, що визначені під зазначені депозити, була у розмірі 3372,0 тис.грн, що є на 42,8% менше за 2021 рік (5892,0 тис.грн). В 2020 році така заборгованість становила 234330,0 тис.грн і позитивним є її значне зменшення саме у 2022 році.

Наприкінці 2022 році у банка 81,13% від загального кредитного портфелю надані кредити його 10 найбільшим клієнтам-позичальникам корпоративного бізнесу на суму 1812074,0 тис.грн. Наприкінці 2021 року ця сума була 1467217,0 тис.грн, що було 74,96% від загального кредитного портфелю банку. В 2020 році найбільші суми кредитів складали 78,76% кредитного портфелю банку на суму 1668403,0 тис.грн. Висновком є те, що в звітному році у найбільших клієнтів банку було зосереджено на 23,5% більше кредитних коштів за 2021 рік та лише на 8,6% більше за базисний 2020 рік.

В 2022 році під зазначені кредити була визначена сума резервів на 289898,0 тис.грн, в 2021 році – 101033,0 тис.грн, а в 2020 році – 210185,0 тис.грн. Отже, в звітному 2022 році відносно базисного 2020 року сума сформованих резервів

зросла на 38%, а відносно 2021 року майже у 3 рази. Ці зміни є виправданими тим, що саме у 2021 році банк був прибутковим і не потрібно було формувати завищені резерви під збиткову діяльність.

3.2. Напрямки покращення якості та доходності кредитного портфелю АКБ «Індустріалбанк»

Кожний суб'єкт господарювання так і банківська установа мають на меті отримувати прибуток від своєї діяльності. Зараз банківська установа набирає важливого значення щодо участі в економічній системі України. Тому на перший план для банку виходять такі важливі етапи в його діяльності як моніторинг та аналіз діяльності. Вони мають проходити постійно, бути результативними та більш ефективними для подальшого розвитку банку. Також за результатами проведення саме цих напрямків банк має впроваджувати знайдені напрямки щодо покращення власної доходності в цілому, зокрема й кредитного портфелю. Як було досліджено у другому розділі даної роботи АКБ «Індустріалбанк» за період дослідження 2020-2022 р.р. отримав чистий прибуток тільки у 2021 році. В 2020 та 2022 роках банк отримував чистий збиток, який ще й зріс негативно на 258836,0 тис.грн.

Керівництвом банку вже у 2022 році були запроваджені нові заходи щодо підтримання його ліквідності, стабільності, управління кредитними і не кредитними ризиками, підтримання на належному рівні власного капіталу тощо. В 2022 році було значне зменшення ділової активності клієнтів банку, тому впродовж року була проведена переоцінка їх кредитоспроможності, запроваджена низка заходів щодо відновлення операційного циклу та логістичних потоків банку. З початку вже 2023 році банком надаються кредити у відповідності до нового «воєнного» кредитного портфелю з урахуванням усіх можливих ризиків як воєнних так і інших. Банком щоденно проводяться заходи щодо моніторингу ліквідності як операційної так і стратегічної для того, щоб забезпечити дотримання пруденційних нормативів ліквідності. АКБ «Індустріалбанк» за

період дослідження 2020-2022 р.р. підтримував значний запас за всіма нормативами капіталу (Н1, Н2, Н3), за всіма нормативами ліквідності (Н6,Н8,Н9) та LCR_{вв}, крім нормативу Н7 (який не відповідає нижчому рівню цього нормативу). Однак в цілому зазначені факти мають позитивний вплив на імідж банку, але ж негативним при цьому є загальні результати діяльності – його збитковість [21].

Тому за результатами дослідження та проведеного аналізу за 2020-2022 р.р. можемо запропонувати певні напрямки щодо вирішення виявлених проблем АКБ «Індустріалбанк», які представлені на рисунку 3.2.

Рисунок 3.2 – Напрямок підвищення доходності кредитного портфелю АКБ «Індустріалбанк».

Джерело: власні пропозиції автора

1.Збиткові фінансові результати банку спонукають менеджмент банку шукати дієві механізми та напрямки щодо виходу з фінансової кризи (отримання збитку). Відповідно до цього банку потрібно збільшувати розміри комісійних доходів: розвивати розробку та впровадження нових банківських продуктів та послуг. Вони мають бути більш цікавими як для старих клієнтів так і спонукати нових клієнтів до співпраці з банком.

2. Банку необхідно в першу чергу оптимізувати свої витрати особливо процентні витрати, які впродовж 2020-2022 р.р. значно зросли у 3,2 рази. Також ще є резерви щодо зменшення адміністративних та операційних витрат, які зросли на 18,5% впродовж періоду. В цьому напрямку потрібно шукати та впроваджувати більш ефективні процеси та технології.

3. Також пропонуємо підвищити ефективність операцій з іноземною валютою та деякими фінансовими інструментами за справедливою вартістю.

4. Потрібно шукати більш ефективні напрямки щодо зменшення як самої суми непрацюючих кредитів так і їх частки, яка зросла у 2022 році до 29,8%, тобто на 17,6% в кредитному портфелі банку.

5. Кредитний портфель банку є основним джерелом його доходів і тому через нього надається можливість з одного боку це проводити більш прибуткове кредитування клієнтів, а з іншого – він причина існування та появи нових ризиків при розміщенні активів. Саме від його якості залежить і стабільність в діяльності, і конкурентоспроможність, і фінансові результати та загальний імідж АКБ «Індустріалбанк». Кредитний ризик - ризик можливого отримання банком фінансових втрат через невиконання позичальником своїх зобов'язань за кредитами.

6. Поступово зменшувати негативний вплив від кредитних ризиків на доходність кредитних операцій банку. Для цього вже впродовж 2022 року банк почав розширювати визначення дефолту, а саме: до Стадії 3 вже зараховуються й ті активи, за якими отримано 70% операційного доходу отриманого від проведення діяльності на окупованих територіях. За період дослідження було виявлено, що в АКБ «Індустріалбанк» було зростання кредитного ризику майже у три рази. Основним показником, що береться до уваги при визначення кредитного ризику банку є прогнозні дані ВВП (зміни реального ВВП до попереднього періоду у %), відповідно до яких прогноз становив: на 01.01.22 – 3,60; на 01.01.23 – 3,40; на 01.01.24 – 4,0. На початок 2022 року банком було зроблено відповідні зміни до макроекономічних сценаріїв розвитку: оптимістичний зважено на 25%, базовий на 50%, а песимістичний на 25%. Вже у 2022 році при створенні сценаріїв

на 2023 рік банком не бралися в розрахунок прогностні показники. Розглянемо фактичні та планові діапазони значень вірогідності дефолту за кредитами банку в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Діапазони значень вірогідності дефолту АКБ «Індустріалбанк»

Кредитні класи для корпоративних позичальників	2021 рік (з урахуванням макроекономічних показників зміни реального ВВП)	2022 рік (з урахуванням макроекономічних показників зміни реального ВВП)	2023 рік (коригування керівництва)	2024 рік (план можливого коригування керівництвом)
Класи 1-4: Низький рівень ризику	0,03%-0,73%	0,08%-1,98%	2,05%-16,62%	3,15%-20,71%
Класи 5-7: Підвищений рівень ризику	1,06%-6,75%	2,88%-18,35%	22,41%-40,77%	24,36%-48,99%
Класи 8-10: Високий рівень ризику	6,76-100%	18,38%-100%	54,98%-100%	60,45%-100%

Джерело: власні пропозиції автора за даними фінансової звітності банку

Для цього враховувалися лише параметри ймовірності дефолту (PD) через проведення коригувань на темпи приросту рівня дефолтів за сегментами кредитування 2022 року юридичними особами (Стадія 1 та Стадія 2), що в грошовому еквіваленті становить 20835,0 тис.грн. Тобто за тими кредитами, за якими валова балансова вартість на кінець 2023 року становить 445699,0 тис.грн. За даними таблиці бачимо, що в 2021-2022 роках банк розраховував діапазони дефолту через кредитний ризик в межах макроекономічної зміни реального значення ВВП, а на 2023 рік вже коригування було самим керівництвом без використання цього показника. Тому й діапазони коригування по кожному із класів корпоративних клієнтів-позичальників 2021-2022 р.р. є незначними, навіть й для класів з високим рівнем ризику. А вже у 2023 році розрив буде високим навіть вже й для класів з низьким та підвищеним рівнем ризику. На 2024 рік (план) діапазон коригування незначно, але може також збільшитися для кожного класу позичальників (з урахуванням негативного впливу війни).

7. Також необхідним для АКБ «Індустріалбанк» є робота з непрацюючими кредитами, сума яких зросла впродовж 2020-2022 р.р. в його кредитному портфелі. Розглянемо планову динаміку зміни непрацюючих кредитів в АКБ «Індустріалбанк» за допомогою рисунку 3.2.

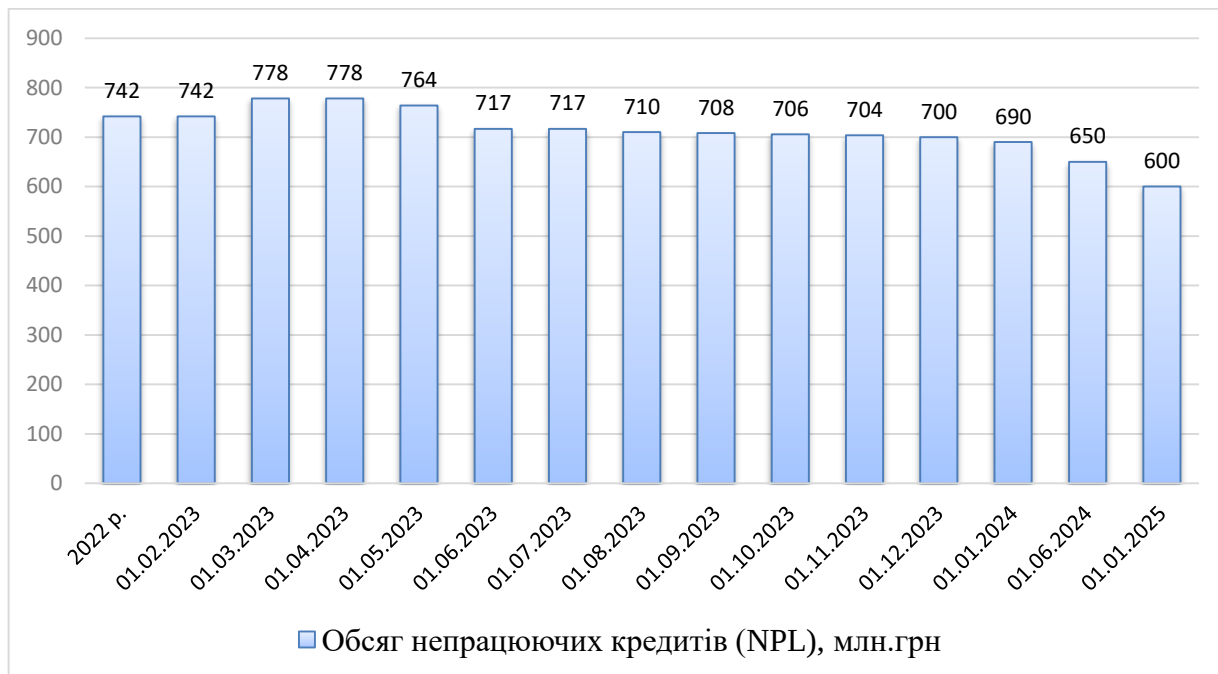

Рисунок 3.3 – Фактична та планова динаміка непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АКБ «Індустріалбанк» 2022-2024 р.р., (млн.грн)

Джерело: побудовано автором за даними НБУ [21]

Тому відповідним мають бути проведені заходи щодо їх хоча б незначеного зменшення на наступні 2023-2024 р.р. На рисунку 3.3 видно, що вже з червня 2023 року у АКБ «Індустріалбанк» ситуація із непрацюючими кредитами незначно покращилася в бік зменшення їх суми відносно 2022 року. Однак ще на початок року було значне зростання до 778,0 млн.грн і яке протрималося березень-квітень 2023 року, з травня почалося поступове зменшення. З червня щомісячно було зменшення суми непрацюючих кредитів з 717,0 тис.грн до 704,0 млн.грн на початок листопаду 2023 року. Далі 2 місяці йдуть власні прогностні показники з урахуванням існуючої тенденції за рік та показників діяльності банку на цей період. І тому вже на початок 2024 року сума непрацюючих кредитів може скласти 690,0 млн.грн, що є на 8% менше за 2022 рік, та на 22% за перший

квартал 2023 року. На початок 2025 року банк може мати значно меншу суму непрацюючих кредитів, що буде позитивною тенденцією змін в його діяльності. Але все це буде виправданим без впливу можливих негативних факторів як суб'єктивних так і об'єктивних.

Показником, що має вплив на платоспроможність як самого банку так і всієї банківської системи є частка NPL. Відповідно до цього НБУ має наміри провести аналіз якості активів банків навіть не чекаючи на завершення війни. Від значної кількості вже прострочених кредитів банк по-перше, не отримує доходів; по-друге, витрати банку перевищуватимуть його доходи; по-третє, банк поступово втрачає свою ліквідність і не зможе провести в майбутньому навіть прості касові операції своїх клієнтів. Все перераховане може відбуватися саме через наявні великі обсяги NPL у банку, а до того ж банку потрібно знаходити додаткові ресурси для формування під NPL резерви. В свою чергу все це призводить до зменшення власного капіталу, що є своєрідною «подушкою» безпеки для банку.

Проведемо оцінку планової частки непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АКБ «Індустріалбанк» на 2022-2024 р.р. за допомогою рисунку 3.4.

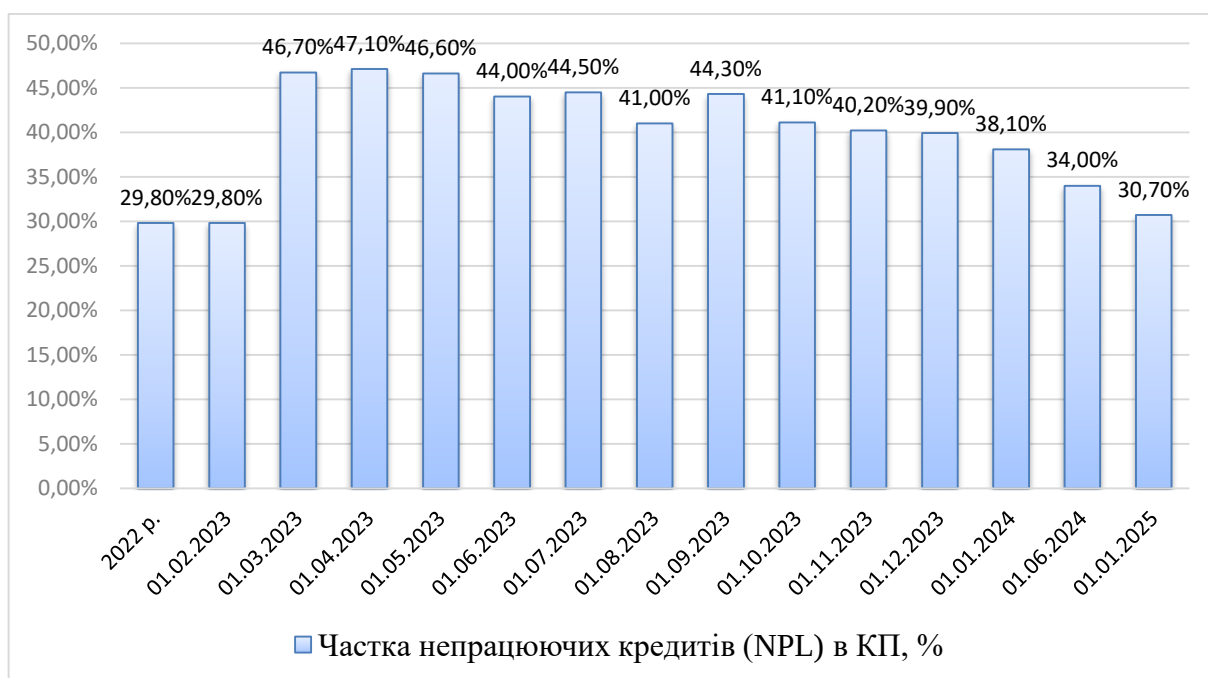

Рисунок 3.4 – Фактична та планова динаміка частки непрацюючих кредитів в кредитному портфелі АКБ «Індустріалбанк» за 2022-2024 р.р., (%)

Джерело: побудовано автором за даними НБУ [21]

За рисунком 3.4 видно, що в 2022 році частка непрацюючих кредитів в кредитному портфелі банку становила 29,8%, тобто було значне зростання відносно 2020 та 2021 років майже у тричі (з 12,2% у 2020 році до 13,5% у 2021 році). Вже на березень 2023 року у АКБ «Індустріалбанк» значно зростає цей показник аж до 46,7% (на 16,9% відносно 2022 року), а в квітні це значення було найвищим – 47,10%.

Відповідно, майже половина кредитного портфелю банку складали саме непрацюючі кредити, що вплинуло на його стійкість та платоспроможність, тому що вже на початку 2023 року банк збільшив збитковість своєї діяльності. З травня банк поступово почав виходити із цієї кризи і зменшувати як обсяги непрацюючих кредитів так і їх частку в кредитному портфелі. Тому за наявною фактичною тенденцією та інформацією від банку можна спрогнозувати ймовірній частки непрацюючих кредитів до кінця 2023 року та на початок 2024 року. До кінця року частка зменшиться до 38,1%, тобто на 9% відносно найбільшого її значення впродовж 2023 року та буде лише на 8,3% більшим за 2022 рік (а ні на 17% більшим як було в середині року), що вже є досить позитивним моментом для діяльності банку. За 2024 рік частка непрацюючих кредитів зменшиться до 30,7%, тобто наблизиться до рівня 2022 року, що є досить позитивним фактом.

Отже, пропонуємо АКБ «Індустріалбанк» постійно відстежувати інформацію про реальні обсяги «поганих» позик і намагатися їх зменшувати. Це дозволить знати реальний стан ліквідності та стійкості банку та оцінювати можливу ймовірність визнання його неплатоспроможним в разі погіршення цієї ситуації.

8. У АКБ «Індустріалбанк» є необхідність в проведенні удосконалення системи фінансового контролінгу, аналізу та планування. Саме така система має важливе значення і діяльності будь-якого банку, зокрема й нашого, тому що дозволяє вчасно виявляти наявні недоліки як в операційній так і фінансовій діяльності. Також вона сприяє проведенню більш ефективного управління як фінансовою стійкістю банку так і досягати більш позитивних фінансових

результатів. Тому саме удосконалена система фінансового контролінгу дозволить АКБ «Індустріалбанк» більш ефективніше уникати кредитних ризиків та забезпечувати високу конкурентоспроможність на фінансовому ринку України та регіону.

9. Необхідним є покращення кредитної роботи із клієнтами АКБ «Індустріалбанк», особливо з тими, хто вже давно не користувався кредитними послугами банку, а також пошук нових клієнтів. Цього можна досягти через представлення цікавих пропозицій для них щодо нових інноваційних та інших кредитних продуктів, нової реклами, консультацій, розіграшів при отриманні кредитів тощо. Також необхідним є поліпшення роботи із корпоративними клієнтами та особливо галузями де є найбільший ризик неплатоспроможності. Для цього потрібно провести часткову диверсифікацію кредитів, через що можна зменшити ризик неповернення кредитів саме клієнтами із цієї галузі. Відповідно через таке посилення щодо проведення моніторингу ризикових галузей економіки буде більш ефективним та вчасним реагування на існуючі негативні зміни в економічному середовищі. Також банк зможе вчасно прийняти відповідні заходи щодо зменшення і кредитних ризиків, і частки непрацюючих кредитів на перспективу.

Наразі, за даними НБУ, NPLs в повному обсязі визнані українськими банками. Резерви покривають приблизно 98% кредитів, що не працюють, а отже вони не тиснуть на банківський капітал та їхню рентабельність. Водночас рівень проблемних кредитів залишається високим, особливо в балансах держбанків (понад 70% всіх NPLs сектора, а близько 42% припадає на Приватбанк). НБУ наполягає на більш інтенсивному розчищенні балансів банку через списання кредитів, що не працюють, реструктуризацію чи продаж [21]. Отже, виконання запропонованих заходів може допомогти АКБ «Індустріалбанк» забезпечити стабільний розвиток та вийти на отримання прибутку у майбутньому.

ВИСНОВКИ

Стійке функціонування економіки будь-якої країни неможливо здійснювати без стабільно діючої банківської системи, яка в свою чергу залежить від того наскільки ефективно була розроблена політика банківського кредитування. Формування ефективної системи кредитування саме залежить від того, яким чином в банківській установі було сформовано її кредитний портфель (КП). Кредитний портфель – головне джерело доходу будь-якого банку, але при цьому, і найбільш ризикове. Всі основні характеристики банку (фінансові результати, ліквідність, репутація, стійкість і так далі) залежать від того, наскільки якісний і збалансований кредитний портфель, його структура та система управління.

Для банків в умовах війни найбільш болючим і важливим є проблема в зростанні частки проблемних кредитів у їх кредитному портфелі. Тобто головною метою визначених заходів є звільнення банківських установ від тягара проблемних кредитів, які погіршують частково їх кредитний портфель та доходність в цілому. У банків значно скоротився кредитний портфель бізнесу через низький попит, тобто розміри нових кредитів вже зовсім не покривають тих позик, що були видані раніше. Але в цілому банківська система України вийшла із кризи, і навіть із збитками через війну, більшість банків все ж таки були прибутковими у 2022 році, а у 2023 році прибутки деяких банківських установ збільшилися.

АКБ «Індустріалбанк» є універсальним банком, який має приватний капітал та яким надається досить широкий перелік банківських послуг як суб'єктам господарювання так і населенню. Облікова кількість штатних працівників АКБ «Індустріалбанку» в 2020 році становила 610 осіб, в 2021 році – 529 осіб, а в 2022 році лише 370 осіб. За період дослідження 2020-2022 р.р. чистий прибуток у банку був тільки у 2021 році і становив 14355,0 тис.грн. В 2020 та 2022 роках «Індустріалбанк» отримав чистий збиток, який зріс негативно з 19384,0 тис.грн до 278220,0 тис.грн, тобто на 258836,0 тис.грн. Процентні доходи банку зростали з 2020 до 2022 року. По іншим видам доходів є тенденція щодо збільшення тільки в

2021 році відносно базового року. Тобто цей рік у банку був найбільш продуктивним щодо збільшення усіх видів доходів. Однак вже в 2022 році відносно 2021 по комісійним доходам та іншим доходам є негатива тенденція до їх зменшення.

Керівництвом АКБ «Індустріалбанк» розроблені та запроваджені у 2022 році заходи щодо підтримання його ліквідності, стабільності, управління кредитними і не кредитними ризиками, підтримання на належному рівні власного капіталу тощо. Відповідним є зменшення в 2022 році ділової активності клієнтів банку. Була проведена оцінка їх кредитоспроможності, а також запроваджена низка заходів щодо відновлення операційного циклу та логістичних потоків банку. Відповідно кредитування клієнтів відбувається у межах встановлених лімітів щодо цього виду діяльності. В 2023 році банком надаються кредити у відповідності до нового «воєнного» кредитного портфелю з урахуванням усіх можливих ризиків як воєнних так і інших. За період дослідження банком підтримувалися всі необхідні нормативи ліквідності, що є обов'язковими, на достатньому рівні.

Основним джерелом фінансування банківської діяльності АКБ «Індустріалбанк» є власний капітал: суми коштів, які були залучені банком від юридичних та фізичних осіб на внутрішньому та зовнішньому ринках капіталу. За період дослідження 2020-2022р.р. загальна сума власного капіталу банку негативно зменшилася на 21,2%. Загальна структура капіталу АКБ «Індустріалбанк» є не зовсім оптимальною, хоча в цілому не є й критичною. Загальну тенденцію в динаміці щодо змін питомої ваги, то її можна визначити як негативну: зменшення питомої ваги власного капіталу і зростання зобов'язань банку.

Для банківських установ досить важливим напрямком є проведення комплексної діагностики самого кредитного портфеля та його якості, враховуючи зовнішнє та внутрішнє середовище його формування. Кредитний портфель банку в звітному 2022 році складається в своїй загальній структурі із: корпоративний (приватні компанії) 95,7%, іпотечне житлове кредитування – 2,7% та споживчі

кредити – 1,6%. Така тенденція в середньому зберігається протягом всього періоду дослідження. Загальна сума кредитного портфеля банку зростає на 4,9%. Щодо його структури, найбільшою питомою вагою є кредити юридичним особам відповідно 96,1%, 95,7% та 95,7% в 2020-2022р.р.

Збільшення загальної суми кредитів за галузями економіки було через зростання на 55,0% кредитів в управління нерухомістю, на 18,0% фізичним особам та на 19,0% у сферу інформації. Інші ж види кредитування в звітному році зазнали зменшення: найбільше по кредитуванню промислового виробництва майже на 80,0% та фінансовим установам на 31,0%. По іншим видам кредитів суми зменшення є незначно високими.

З початком війни в Україні було перервано вже наявну з 2018 року тенденцію до поступового скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL). Впродовж перших 5 місяців 2022 року цей показник (частка непрацюючих кредитів NPL) залишався майже незмінним. Це було через введення певних регуляторних пом'якшень щодо оцінки кредитного ризику. Поступово банками почалося визнання NPL вже починаючи із червня 2022 року. На кінець 2022 року NPL банківського сектору України починає збільшуватися і становить вже 38%, тобто на 11% більше ніж на початок року. Щодо обсягу непрацюючих кредитів у березні - грудні 2022 року, то він зріс і становив 432 млрд. грн (зростання було на 127 млрд. грн). За період дослідження у АКБ «Індустріалбанк» негативно збільшилася сума непрацюючих кредитів у 2,7 разів (на 464,0 млн.грн) в його кредитному портфелі. за період дослідження у АКБ «Індустріалбанк» негативно збільшилася як сума непрацюючих кредитів так і їх частка з 12,2% до 29,8% (на 17,6%) в його кредитному портфелі.

Тому проведення своєчасної оцінки банком свого кредитного ризику та за потребою здійснення виваженої їх реструктуризації є запорукою його подальшої стійкості. А подальша глибока робота з NPL буде більш ефективною вже після завершення тієї глибокої фази, яка впливає негативно. Отже, за результатами дослідження та проведеного аналізу за 2020-2022 р.р. було запропоновано конкретні напрямки щодо вирішення виявлених проблем АКБ «Індустріалбанк».

В 2021-2022 роках банк розраховував діапазони дефолту через кредитний ризик в межах макроекономічної зміни реального значення ВВП, а на 2023 рік вже коригування було самим керівництвом без використання цього показника. Тому й діапазони коригування по кожному із класів корпоративних клієнтів-позичальників 2021-2022 р.р. є незначними, навіть й для класів з високим рівнем ризику. А вже у 2023 році розрив буде високим навіть вже й для класів з низьким та підвищеним рівнем ризику. На 2024 рік (план) діапазон коригування незначно, але може також збільшитися для кожного класу позичальників (з урахуванням негативного впливу війни). Необхідним для АКБ «Індустріалбанк» є робота з непрацюючими кредитами на наступні 2023-2024 р.р., планові розрахунки обсягів та частки яких були представлені в роботі.

Пропонуємо АКБ «Індустріалбанк» постійно відстежувати інформацію про реальні обсяги «поганих» позик і намагатися їх зменшувати. Це дозволить знати реальний стан ліквідності та стійкості банку та оцінювати можливу ймовірність визнання його неплатоспроможним в разі погіршення цієї ситуації. У АКБ «Індустріалбанк» є необхідність в проведенні удосконалення системи фінансового контролінгу, аналізу та планування. Вона дозволить вчасно виявляти наявні недоліки як в операційній так і фінансовій діяльності. Тому саме удосконалена система фінансового контролінгу дозволить АКБ «Індустріалбанк» більш ефективніше уникати кредитних ризиків та забезпечувати високу конкурентоспроможність на фінансовому ринку України та регіону.

Необхідним є покращення і кредитної роботи із клієнтами АКБ «Індустріалбанк», особливо з тими, хто вже давно не користувався кредитними послугами банку, а також пошук нових клієнтів. Цього можна досягти через представлення цікавих пропозицій для них щодо нових інноваційних та інших кредитних продуктів, нової реклами, консультацій, розіграшів при отриманні кредитів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамчук Л. А., Костюк К. Т. Вплив кредитної політики на якість кредитного портфеля банківських установ. Scientific Collection «InterConf+». 2022. №27 (133). С. 101-107.
2. Артем'єва І. О., Бондарчук І. С., Мельничук І. О. Кредит, як інструмент економічних взаємовідносин підприємств та комерційних банків. *Економічні горизонти*. 2022. № 4(22). С. 67-78.
3. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 2 (27). С. 157.
4. Великий Ю.В., Нетудихата К.Л., Пігар Т.Ю. Експрес-діагностика якості кредитного портфеля банків. *Агросвіт*. № 21. 2019. С. 22-29.
5. Вицина С. О. Сутність фінансового стану банку та методи його оцінки. *Матеріали студентської наук.-теоретичної конф. (м. Миколаїв, 24-26 березня 2021 р.)*. Миколаїв. 2021. С. 99-100.
6. Волкова В.В., Власенко О.С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління*. №2 (42). 2021. С. 77-85.
7. Гаврилко Т.О., Бірюк В.С. Банківський сектор України у період воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 71. С. 222-229.
8. Затворницький К.С. Критерії оцінки якості кредитного портфеля банку. *Фінансовий простір*. 2018. № 4. С. 99-108
9. Зверук Л. А., Лисенко Т. С. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрями вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 349–357. URL: https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2019-1_0-pages-349_357.pdf (дата звернення 02.08.2023)
10. Коноваленко В.І. Стрес-тестування кредитного портфелю банку як основа для забезпечення стійкості банківського сектору країни. Кваліфікаційна робота магістра. 2022. 67с.

11.Коренюк П. І., Коренюк Л. В., Левандівський О. Т. Гроші і кредит: навч. посіб. Кам'янське : ДДТУ. 2019. 402 с.

12.Корнилюк Р. Головні тенденції банківського ринку за 12 місяців війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697976/> (дата звернення 11.08.2023)

13.Крухмаль О. В., Павленко Л. Д., Тарасенко Я. Ю. Проблемні кредити: сутність та причини виникнення в сучасних умовах. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. №27. 2021. С. 61-69.

14.Луговик Ю.О. Формування кредитного портфелю ПАТ АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК». Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.). Суми. 2023. с.436

15.Луговик Ю.О. Кредитний портфель українських банківських установ в умовах війни. *Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference*. SPC “Sci-conf.com.ua”. Lviv, Ukraine. 2023. Pp. 1289-1292. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modernresearch-in-world-science-29-31-01-2023-lviv-ukrayina-arhiv> (дата звернення 02.08.2023)

16.Мелехтя В.Ю., Зінченко А.В. Роль кредитних операцій у діяльності комерційного банку. *Подільський науковий вісник*. 2020. №3. С. 16-21.

17.Мельник О. О. Проблемні кредити: аналіз якості кредитного портфеля банків України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1(63). С. 200–211.

18.Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 19.08.2023)

19.Островська Н. Моделювання ефективності управління кредитним портфелем. *Галицький економічний вісник*. №3. 2021. С. 89-101.

20.Офіційний сайт АКБ «Індустріалбанк». URL: <https://industrialbank.ua/ua/> (дата звернення: 05.09. 2023)

21.Офіційний сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua (дата звернення 02.09.2023)

22.Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля. *Фінансовий простір*. 2019. № 2(18). С. 14–21.

23.Погореленко Н.П., Юрченко А.Ю. Оцінка процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «Приватбанк». *БІЗНЕСІНФОРМ*. № 10. 2020. С. 325-332.

24.Рейтинг надійних банків України 2023. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 25.10.2023).

25.Рівень непрацюючих кредитів (NPL). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення: 15.09.2023).

26.Степаненко С. В., Римар О. Г., Гулюк О. І. Методи вдосконалення управління кредитним портфелем банку в сучасних умовах. *Наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2021, № 2 (3). С. 80-88.

27.Стечишин Т. Б. Банківська справа: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 404 с.

28.Табенська Ю.В. Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю банку. *Молодий вчений*. 2018. № 8 (2). С. 397-399.

29.Харченко А.М. Кредитний портфель банків України: аналіз, фактори, тенденції. *Вісник університету банківської справи*. № 2 (38). 2020. С.54-60.

30.Частка непрацюючих кредитів у банках у 2022 році зросла до 38% унаслідок війни. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-u-2022-rotsi-zroslo-do-38-unaslidok-viyni> (дата звернення: 15.09.2023)